

Напружанне
паэтычнага
жывапісу
стар. 4

Палымяныя
творы
чэрвеня
стар. 6

Колас
размаўляе
з часам
стар. 14

Летнія вакацыі ў Нясвіжы

23—25 чэрвеня прайшоў XIII фестываль «Вечары Вялікага тэатра Беларусі ў замку Радзівілаў».

Адзін з найбольш значных праектаў тэатра за гады свайго існавання стаў прызнаным брэндам і адным з яркіх сімвалаў музычнага фестывальнага руху ў Беларусі. Жыхары Нясвіжа і шматлікія госці фестывалю, нібы гартаючы пры гэтым найбольш яркія старонкі з яго творчай біяграфіі, усё больш унікаюць у шматгранную дзейнасць галоўнага тэатра краіны праз яго спектаклі і разнастайныя канцэртныя праграмы, якія ніколі не паўтараюцца. Сёлетняя фестывальная праграма прысвечана 90-годдзю тэатра, якое ўрачыста адзначалася ў маі. Гледачы ўбачылі нядаўнія прэм'еры гэтага сезона.

А Нясвіж у бягучым годзе адзначае тры значнальныя даты: 30-годдзе з даты прыняцця пастановы Урада Рэспублікі Беларусь аб стварэнні музея-запаведніка «Нясвіж»; 440-годдзе заснавання палацава-паркавага ансамбля і мураванага замка; 800-годдзе горада (у летапісах згадваецца імя князя Юрыя Нясвіжскага як удзельніка бітвы 1223 года на рацэ Калка, і гэтаксама летапіснае сведчанне лічыцца першым згадваннем пра Нясвіж).

Сёння ж абрысы старажытнага замка і яго ўнутраны двор, выкладзены брусчаткай, становяцца жывымі манументальнымі дэкарацыямі для паказу вячэрніх спектакляў Вялікага тэатра Беларусі ў фармаце *open-air*. Стаўшы ўжо звыклым, фармат фестывалю не змяняецца, а толькі напаяўняецца новым зместам. У першыя два вечары паказваюцца балетны і оперны спектаклі, а ў трэці — вялікі гала-канцэрт. Дзённыя канцэртныя праграмы традыцыйна праходзяць у Тэатральнай зале замка і ў сценах фарнага касцёла з яго выключнай акустыкай, дзе можна паслухаць дзівоснае гучанне аргана.

Працяг на стар. 5 ►

Дзмітрый Шабеця. Канцэрт духоўнай музыкі ў фарным касцёле.

«ЛіМ»-акцэнт

Пашана. Работнікі сферы культуры ўдастоены Дзяржаўных узнагарод. Ордэнам Францыска Скарыны ўзнагароджана заслужаны работнік культуры БССР Галіна Качалова. Медаль Францыска Скарыны прысуджаны дырэктару Мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой» Рыгору Бысоку, артысты-вакалісты Маладзёжнага тэатра эстрады Аляксандры Гайдук, артысту-вакалісту, вядучаму майстру сцэны Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Яўгену Ермакову, дырэктару Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу «Хатынь» Артуру Зельскаму, артысты хору Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г. І. Цітовіча Віктору Мачалінай, майстру народных мастацкіх рамстваў Адэльскага цэнтра культуры і народнай творчасці Мар'яну Скрамблевічу і артысту тэатра лялек — вядучаму майстру сцэны Беларускага тэатра «Лялька» Юрыю Франкову.

• **Ганаровае званне «Народны артыст Беларусі»** прысвоена артысту-вакалісту — вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Станіславу Трыфанаву. Загадчык кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Святлана Гуткоўская, мастак-скульптар Валянцін Занковіч і загадчык кафедры жывапісу Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Уладзімір Масленікаў удастоены звання заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі.

Форум. Відэазварот Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі трансліраваўся на пленарным пасяджэнні X Форуму рэгіёнаў Расіі і Беларусі. «Сімпалічна, што юбілейныя мерапрыемствы праходзяць у самым сэрцы Еўразіі — сталіцы краю з багатай гісторыяй і культурай — Рэспубліцы Башкартастан, — падкрэсліваецца ў прывітальным слове. — Лічу рашэнне расійскага боку пашырыць географію форумаў, наблізіўшы іх да розных суб'ектаў Расійскай Федэрацыі, правільным. Яно дае магчымасць максімальна раскрыць перавагі сваіх рэгіёнаў, наглядна прадэманстраваць іх эканамічны патэнцыял. Для нас важна, каб нават за тысячы кіламетраў ад нашай краіны расіяне ведалі яшчэ больш пра Беларусь, выразна бачылі перспектыву беларуска-расійскага партнёрства. Фундамент супрацоўніцтва закладзены моцны».

Свята. Прэзідэнт краіны прыняў ўдзел у рэспубліканскім свяце выпускнікоў устаноў вышэйшай адукацыі, якое праходзіла на пляцоўцы каля Палаца спорту ў Мінску. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што хутка выпускнікі раз'едуцца на свае першыя працоўныя месцы па розных кутках Беларусі. І чым меншы будзе гэты куток, тым больш прыкметнымі будуць маладыя людзі, тым большы іх уклад у гісторыю роднай краіны, завяў Аляксандр Лукашэнка. Пасля яго выступлення на сцэну выйшлі самі выпускнікі. Ад імя гасцей свята і ўсіх выпускнікоў краіны яны ўручылі Прэзідэнту памятны падарунак, які сімвалізуе кансалідацыю беларускага народа, захаванне і ўмацаванне ідэй міру ў Беларусі, стваральнай працы як галоўных умоў развіцця дзяржавы.

• Асноўны сцэнарый XXX Дня беларускага пісьменства ў Гародку зацвердзілі на пасяджэнні Нацыянальнага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы да правядзення свята. Як піша БелТА, адной з асноўных лакацый стане сквер, дзе пройдзе фестываль «Мара гурмана», свята «Гарас на Парнасе» і традыцыйныя чытанні. Там жа будзе працаваць пляцоўка з кніжным фестывалем, асобныя пляцоўкі для моладзі, пляцоўка Мінадукацыі з гістарычнай рэканструкцыяй, а таксама выстаўка кнігадрукавання. Адзначаецца, што ў горадзе цяпер праводзіцца капітальны рамонт пяці жылых дамоў, яшчэ прыкладна на 50 аб'ектах — біячаты. Сродкі на падрыхтоўку аб'ектаў у Гародку да свята накіраваны ў асноўным з абласнога і мясцовага бюджэтаў. XXX Дзень беларускага пісьменства пройдзе 2 і 3 верасня.

Рэгіён. Міжнародны фестываль фальклору «Мотальскія прысмакі» пройдзе ў аграгарадку Моталь Іванаўскага раёна 12 і 13 жніўня. Пра гэта паведамляе БелТА са спасылкай на старшыню Мотальскага сельскага выканаўчага камітэта Сяргея Піліповіча. Сёлета акцэнт будзе зроблены на нацыянальных дыяспарах. У Моталь прыедуць прадстаўнікі розных этнічных груп, якія прапуюць на тэрыторыі Беларусі. Таксама на фестываль чакаюць делегацыю з Іркуцкай вобласці. Гоці прымуць удзел у тэатралізаваным шэсці-адкрыцці фестывалю, вялікім святочным канцэрце, круглым стала «Нацыянальная кухня — ключ да дружбы народаў». Запланаваны таксама фестывальны баль, майстар-класы палескіх бытавых танцаў, пляцоўкі народнай музыкі і гумару, шматжанравы фестываль дзіцячай і юнацкай творчасці «Мотальскія перазвоны» і іншыя імпрэзы.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

стасункі

Да нас ідзе «Залаты Віцязь»

За шчырае служэнне гістарычнаму адзінству брацкіх народаў літаратурна-мастацкаму, культурна-асветніцкаму праекту Уладзіміра Гаўрыловіча — міжнароднаму альманаху «Літэра. Літэра. Літэра» — прысуджаны галоўны прыз Міжнароднага славянскага літаратурнага форуму «Залаты Віцязь». Кіраўнік абласной пісьменніцкай арганізацыі Гомельшчыны запрошаны да ўдзелу ў XIV міжнародным форуме «Залаты Віцязь», які адбудзецца ў кастрычніку ў сталіцы Расіі.

— Гэта адна з самых прэстыжных творчых узнагарод ва ўсім славянскім свеце, — адзначыў Уладзімір Гаўрыловіч. — «Залаты Віцязь», перш за ўсё, — прызнанне твай працы, у якую доўгія гады ўкладваеш душу і сэрца, твайго шчырага жадання несці людзям дабро праз

высокую літаратуру, праз папулярызаваную мастацкага слова не толькі ў сябе на радзіме, але і за яе межамі. Разам з тым трэба разумець, што «Залаты Віцязь» не нясе за сабой фінансавага складніка, узнагарода падкрэслівае, што ва ўсе часы духоўнасць будзе стаяць вышэй за матэрыяльную даброту. І гэтым яна асабліва каштоўная і дарагая для мяне як стваральніка і галоўнага рэдактара міжнароднага выдання, якое выходзіць на працягу пяці гадоў на рускай, беларускай і ўкраінскай мовах...

Літаратурны форум «Залаты Віцязь» праводзіцца ў рамках Славянскага форуму мастацтваў «Залаты Віцязь» з 2010 года і аб'ядноўвае літаратараў, чые творы адпавядаюць дэвізу «За маральныя ідэалы, за ўзвышэнне душы чалавека».

Мікалай ПАЛЕСКІ

Руская мова як сродак яднання

Дзяржаўная дума Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі правяла Міжнародны парламенцкі форум Садружнасці Незалежных Дзяржаў, прысвечаны Году рускай мовы як мовы міжнацыянальных зносін. Назва яго гаворыць сама за сябе — «Пушкінскія чытанні». Гэты форум, што праходзіў у Калоннай зале Дома саюзаў, уступным словам адкрыў старшыня камітэта Дзяржаўнай Думы па справах СНД, еўразійскай інтэграцыі і сувязі з суайчыннікамі Леанід Калашнікаў.

Іван Саверчанка падчас форуму.

У абмеркаванні пытанню прынялі ўдзел вядучыя літаратуразнаўцы Садружнасці Незалежных

Дзяржаў. Ад Рэспублікі Беларусь на «Пушкінскія чытанні» выступіў дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Саверчанка. У грунтоўным дакладзе «Уклад беларускіх вучоных-літаратуразнаўцаў у развіццё філалагічнай культуры грамадства» ён раскасаў не толькі аб набытках айчынных навукоўцаў у гэтай важнай справе, але і аб вялікай ролі рускай мовы як сродку, што спрыяе збліжэнню і яднанню прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей.

Віктар ЗАКРЭЎСКІ
Фота даслана аўтарам

прэзентацыі

Дабро адгукваецца на дабро

Падчас прэзентацыі ў Дзяржынскай цэнтральнай раённай бібліятэцы кнігі Ігара Хадановіча «Чалавек з майёй біяграфіяй» яе ўкладальнік Вацлаў Матусевіч неаднойчы згадаў фразу, якая належыць аднаму з класікаў. Аднак сам Вацлаў Іванавіч настолькі пранікся зместам сказанага, што адказаў на пытанне, чаму ён узяўся вяртаць страчанае імя пісьменніка, атрымаўся і ў яго класічна ёмкім: дабро адгукваецца на дабро.

Прэзентацыя кнігі дзіямакоў мае асаблівую атмасферу, ці, інакш кажучы, аўру — гэта пацвердзіць любы пісьменнік. Так атрымаўся і ў Дзяржынску. Хоць і не было нікога з родных Ігара, тых, хто асабіста ведаў яго, але, здавалася, у паўнюткай зале бібліятэкі — усе блізка яму людзі. Так глыбока кранула трагічная гісторыя лёсу маладога, вельмі таленавітага журналіста і пісьменніка Ігара Хадановіча.

У студзені 1966 года ён загінуў ад рукаў бандыта. Яго выхоўвала маці-настаўніца Марыя Ігнатаўна на найлепшых ідэалах таго часу. Хаця прыкладам сумленнасці, вялікага патрыятызму былі і яго сваякі. Вацька, Піліп Георгіевіч, таксама працаваў настаўнікам, пайшоў ваяваць. Апошні ад яго ліст сям'я атрымала ў жніўні 1941 года. У родзе Хадановічаў — Герой Савецкага Саюза Антон Гурын, пэтка Ніна Жыбрый, партызан Вячаслаў Калечыц.

Крануюць героі апавяданняў, нарысаў. У многіх характары, спісаныя з мясцовых людзей, тыповыя беларусаў. Яны — шчырыя, адкрытыя, тых, хто ніколі не падвядзе, не церпіць хлусні і падману. Уражвае мова — вобразная. Яна абуджа яркія эмоцыі, выклікае душэўныя хваляванні.

Вялікую цікавасць выклікаў фільм, прадстаўлены Беларускай дзяржаўнай архівам кінафотафонадакументаў. Дакументальная стужка была знята ў 1971 годзе рэжысёрам У. Дзвінскім па адным з твораў Ігара Хадановіча. У цэнтры ўвагі — настаўніца рускай мовы і літаратуры Я. В. Перавозная, якая ў далейшым стала заслужанай настаўніцай БССР.

Судакраненне з асобай Ігара Хадановіча дало магчымасць даследчыку Вацлаву Матусевічу паказаць спалучэнне гераічнага і высокадухоўнага сярод пакаленняў дзяржынцаў. Пераемнасць найлепшага, створанага папярэднікамі, перайманне іх маральных ідэалаў — неабходнае для выхавання сучаснай моладзі. Так гаварыў не толькі Вацлаў Матусевіч, але і ўсе выступоўцы. Кнігу навалі патрэбнай і своечасовай. Яна разышлася па бібліятэках, у тым ліку і школьных. У гэтым вялікая заслуга Дзяржынскага райвыканкама, дзе падтрымалі ідэю выдання кнігі, а таксама выдаткавалі сродкі на яе набыццё.

Кніга выклікала вялікую зацікаўленасць як у старэйшага пакалення, так і ў моладзі. Можна сцвярджаць упэўнена: у Дзяржынску гэта іх лета.

Марыя ЛШЕНЬ

Пытанне дыскусійнае

У аўтарак, 27 чэрвеня, у вялікай зале Дома літаратараў адбылося першае пасяджэнне дыскусійнага клуба Андрэя Мукавозчыка, калумніста, супрацоўніка Выдавецкага дома «Беларусь сегодня», старшыні секцыі публіцыстыкі Саюза пісьменнікаў Беларусі, аўтара пяці кніг.

На абмеркаванні было вынесена пытанне: «Як не трэба пісаць кнігі?» Спікер падзяліўся з аўдыторыяй сваім поглядам на літаратуру і прывёў памылкі, якія дпускаюць пісьменнікі, падмацаваўшы высту-

пленне асобнымі яскравымі прыкладамі з сучаснага літпрацэсу.

Пасля паўгадзіннай прамовы пачалася інтэрактыўная частка мерапрыемства. Усе жадаючыя маглі задаць прамоўцу пытанні, а за самыя вострыя і правакацыйныя з іх вядучы нават дарыў кнігі з аўтаграфамі. Сярод гледачоў найбольш інтарэс прадэманстравала моладзь. Так, прысутных у зале курсантаў-пагранічнай цікавалі пытанні патрыятычнага выхавання дзяцей, каарысіці і небяспекі, якія нясуць новыя медыя, а таксама нюансы творчай лабараторыі аўтара. У сваю чаргу калег Андрэя Мукавозчыка па цэху

непакоілі пераважна праблемы прапаганды традыцыйнай культуры і каштоўнасцей.
Каміла НАВІНКІНА
Фота Віктара ІВАНЧЫКАВА

конкурсы

Вытокі роднага слова

У чэрвені 2023 года старажытны Слонім прымаў Рэспубліканскі спартыўна-культурны фестываль «Вытокі. Крок да Алімпу». У яго межах адбылося адмысловае творчае спаборніцтва — І Рэспубліканскі конкурс песеннага тэксту «Вытокі. Вершы пра галоўнае». У ім перамагла член Саюза пісьменнікаў Беларусі Ірына Войтка.

Нагадаем, паэтэса з'яўляецца аўтарам зборнікаў «Спасціжэнне», «Пагляджу вачамі неба», «Кранаюся вечнасці». Піша і прозу. Жыве ў Слоніме, кіруе раённым літаратурным аб'яднаннем імя Анатоля Іверса пры газеце «Слоніміскі веснік». Калектыў літаб'яднання з горада над Шчарай таксама далучыўся да ўдзелу ў спаборніцтве разам з іншымі творцамі-літаратарамі. Як стала вядома, член журы конкурсу, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, член Беларускага саюза кампазітараў, кіраўнік арт-групы «Беларусь» Валерый Шмат адрозу вылучыў вершаваны тэкст Ірыны Войткі: «Калі я ўбачыў гэты тэкст, ён адрозу натхніў мяне, загучаў, пачулася мелодыя».

Згодна з палажэннем спаборніцтва, непасрэдна падчас фестывалю «Вытокі. Крок да Алімпу» прафесійным кампазітарам павінна быць напісана песня, якая ўпершыню

прагучыць на галоўнай сцэне фестывалю. Песня «Роднае слова» (слова Ірыны Войткі, музыка Валерыя Шмата) будзе выконвацца арт-групай «Беларусь» на канцэртных пляцоўках краіны.

Ад імя ўсёй літаратурнай і песеннай Гродзеншчыны сардэчна віншум Ірыну Антопаўну з перамогай. Безумоўна, заслугоўваюць слоў удзячнасці і арганізатары культурна-спартыўнага фестывалю «Вытокі». Важна, што ў яго рамках у Слоніме дадзены старт конкурсу патрыятычнай песеннай паэзіі «Вытокі. Вершы пра галоўнае». З'яўленне ў праграме фестывалю творчага спаборніцтва такога кшталту пацвярджае тэзіс: калі сіла нацыі залежыць ад яе фізічнага здароўя, то ў голасе народа, у мастацкім слове ўвасоблена яго духоўная веліч. Адзінства фізічнага і духоўнага — гэта і ёсць наш агульны падмурак, наш алімп. Нараджэнне новай прыгожай песні стала важным крокам на гэтым шляху.

Паслухаць песню «Роднае слова» ў выкананні арт-групы «Беларусь» можна, выкарыстаўшы QR-код:

Дзімітрый РАДЗІВОНЧЫК

акцыі

Мы памятаем...

У 2023 годзе ўстановы Зэльвенскай раённай бібліятэкі працуюць у межах раённага праекта «Мы схіляемся, мы памятаем, мы ганарымся». Некалькі мерапрыемстваў прайшло 22 чэрвеня — у Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны і генацыду беларускага народа.

Супрацоўнікі Зэльвенскай раённай бібліятэкі правялі патрыятычную акцыю «Мы — гэта памяць!» для дзяцей з прышкольнага аздараўленчага лагера гімназіі №1 г. п. Зэльва. Падчас акцыі выдучылі далі наказ прысутным памятаць і

некілі не забываць каштоўнасць светлых мірных дзён. У Славаціцкай сельскай бібліятэцы-клубе прайшла гадзіна гісторыі «Той самы доўгі дзень у годзе». Арганізатары распавялі дзецям пра першыя гадзіны пачатку вайны, пра гераізм салдат у дні вайны, пра піянераў-герояў, якія нароўні з дарослымі змагаліся за нашу свабоду і незалежнасць. У Міжэрыцкай інтэграванай бібліятэцы падчас агляду выстаўкі-інсталяцыі «Мы гэтай памяці верныя» дзецям парэкамендавалі цікавыя кнігі пра першыя дні Вялікай Айчыннай вайны, пра Брэсцкую крэпасць, пра дзяцей-герояў, якія

змагаліся з фашыстамі. Пазнаёмілі прысутных з серыяй кніг «Дзеці вайны», «Вайна вачыма дзіцяці» і інш. Супрацоўнікі Елкаўскай сельскай бібліятэкі для дзяцей прышкольнага лагера «Вясёлка» да Дня усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны і генацыду беларускага народа правялі акцыю-памяць «Пра гэта не ўспомніць нельга». А ў Каралінскай інтэграванай бібліятэцы арганізавалі выстаўку-інсталюванне «Забытая проза вайны»: наведвальнікі пазнаёміліся з творами пісьменнікаў, якія прывяцілі сваю творчасць вайне.

Вольга КАМЯКЕВІЧ

з нагоды

3 першых крокаў

24 чэрвеня ў аграгарадку Цімкавічы Капыльскага раёна прайшло свята «Цімкавіцкі вытокі», прысвечанае дню нараджэння Кузьмы Чорнага. Цімкавічы — мястэчка, дзе ашчэ малады Мікалай Раманоўскі зрабіў першыя крокі ў вялікую літаратуру.

Цімкаўляне пашчотна зберагаюць памяць пра свайго знакамітага земляка. Тут дзейнічае адзін з найстарэйшых літаратурных музеяў Беларусі — Кузьмы Чорнага (філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры). Імя пісьменніка носіць мясцовая сярэдняя школа. І вось ужо другі год запар раённыя ўлады сумесна з музеем ладзяць свята ў гонар літаратара. У гэтым годзе ўдзел у мерапрыемствах прыняла дэлегацыя Мінскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі ў складзе яго старшыні Леаніда Крываноса, паэтэсы-барда Марыны Лайковай і аўтара гэтай нататкі.

Падчас свята дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Сяргей Усік і старшыня абласнога аддзялення СІБ Леанід Крыванос правялі цырымонію ўзнагароджання пераможцаў раённага літаратурна-мастацкага творчага конкурсу «Кожны чалавек — гэта цэлы свет». Леанід Міхайлавіч у сваёй прамове нагадаў, што сто гадоў таму пачатковец Кузьма Чорны надрукаваў у рэспубліканскім выданні («Савецкая Беларусь») сваё першае апавяданне «На граніцы». Прамоўца

Падчас урочання ўзнагарод.

расказаў, што частку сваёй літаратурнай творчасці як былі пагранічнік прысвечана тэма дзяржаўнай граніцы і службе на ёй. Па даручэнні Дзяржаўнага пагранічнага камітэта выступоўца падарыў Цімкавіцкай сярэдняй школе памятны сувенір, а таксама сваю новую кнігу «Судьбой повенчаны с граніцей».

У наступным годзе «Цімкавіцкія вытокі» пройдуць зноў. Яны будуць прысвечаны не толькі Кузьме Чорнаму, але і юбілею вёскі.

Рагнед МАЛАХОЎСКІ, фота аўтара

імпрэзы

Вершы, песні, танцы

Нядаўна ў Цэнтры беларускай культуры Даўгаўпілса адбылася творчая вечарына Станіслава Валодзькі, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, уладальніка медаля Францыска Скарыны. Імпрэза была прысвечана прэзентацыі яго кнігі «Збор твораў, том 2» і «Как искали аппетит».

Тут гучалі песні на яго словы кампазітараў Латвіі і Беларусі ў выкананні мясцовых вачальных

калектываў «Купалінка», «Спадчына», «Пралескі», «Скарбніца», розных дуэтаў і салістаў. Танцавальны гурт «Лянок» выступіў пад песню «Ручнік» у выкананні ансамбля «Купалінка».

У «дзіцячым» аддзяленні канцэрта ўнукі Станіслава Валодзькі прачыталі верш дзядулі «Гаваркі Рома». Да таго ж прагучаў гуказапіс дзвюх яго невялічкіх казак з перадачы «Вячэрняя казка» латвійскага радыё «Домскі пляч».

На вечарыне гучала нямала добрых слоў ад выступоўцаў: генеральнага консула Беларусі ў Даўгаўпілсе Лылы Лапуца, консула Галіны Найдзёнавай, дырэктара ЦБК Жанны Раманоўскай, старшыні беларускага таварыства «Уздым» Лілі Воранавіч, члена яго праўлення Вольгі Паўловіч, намесніка кіраўніка Рускай пісьменніцкай арганізацыі Даўгаўпілса Вялікія Пруднікавай і ўсіх удзельнікаў канцэрта.

Марыя ПАМЕЦЬКА

«ЛіМ»-люстэрка

Своеасаблівае прэз'ю XXXII Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» пакажуць сёння ў Маскве на ВДНГ, інфармаваў БелТА. У павільёне «Рэспубліка Беларусь» на галоўнай расійскай выставе будзе эманціраваць металічная канструкцыя, якая зымітуе сцэнічную арку галоўнай сцэны віцебскага фестывалю — Летняя амфітэатра. Пад купалам аркі ў святле ўбудаваных сафітаў размесціць 32 (па колькасці гадоў фестывалю) фотаздымкі, якія адлюстроўваюць імгненні свята розных гадоў. Прэзентацыю будуць суправаджаць выступленні папулярных расійскіх і беларускіх артыстаў. Плануецца, што ў мерапрыемстве прымуць удзел прадстаўнікі Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы, Парламентскага саюда Беларусі і Расіі, Пасольства Беларусі ў Расіі і іншых устаноў.

Трупа класічнага балета Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра выступіць з гастролі ў Кітаі, гаворыцца ў матэрыяле БелТА. «Мы супрацоўнічалі з Кітаем ужо некалькі гадоў. У 2020 годзе з-за пандэміі прышлося на некаторы час спыніць узаемадзеянне, але цяпер яно аднаўляецца. Гэтым разам мы пакажам балеты «Шчаўкунок», «Тытанік» і «Прыгажуня, якая спіць», — расказаў галоўны балетмайстар трупы класічнага балета музычнага тэатра Сяргей Мікель. Ён адзначыў, што кітайскаму гледачу падабаецца беларускі балет, на спектаклях часта аншла. Да таго ж у кітайцаў ёсць вялікая цікавасць не толькі да класікі, але і да сучасных пастановак. Гастролі будуць праходзіць з 20 ліпеня да 20 жніўня.

Дні культуры Кітая ў Беларусі плануецца правесці ў 2024 годзе. Гэта вынікае з інфармацыі, апублікаванай у Telegram-канале Міністэрства культуры. Перспектывы ўзаемадзеяння ў культурнай сферы паміж Беларуссю і Кітаем абмяркоўваліся нядаўна ў Міністэрстве культуры падчас падрыхтоўкі да пасяджэння беларуска-кітайскага міжурадавага камітэта па супрацоўніцтве, якое адбудзецца ў Пекіне ў ліпені. З прадстаўнікамі Пасольства КНР у Беларусі абмеркаваны пытанні правядзення Дзён культуры Кітая ў Беларусі ў 2024 годзе, рэалізацыі сумесных праектаў у кінематографіі. Таксама адзначаецца, што Міністэрства культуры Беларусі прапануе маладым мастакам з Кітая прыняць удзел у праекце «Летняя школа» ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Бакі выказалі зацікаўленасць у арганізацыі камерцыйных гастролей творчых калектываў дзвюх краін. Абмяркоўвалася супрацоўніцтва і па іншых напрамках.

Дзяржаўная Траціякоўская галерэя пачала маштабную рэстаўрацыю палатна па эскізе Мікалая Эрыха «Палавецкі стан», які служыў дэкарацыяй для балета «Палавецкія скокі» Аляксандра Барадзіна. Экспанат будзе выкарыстаны ў маштабнай экспазіцыі мастака, якая адкрыецца ў Новай Траціякоўцы ў кастрычніку. «Гэты аб'ект знаходзіцца ў жудасным стане, што насамрэч пагаршае і павышае тую ступень адказнасці, якая сёння ёсць у супрацоўнікаў Траціякоўскай галерэі», — цытуе «ИТАР-ТАСС» словы генеральнага дырэктара галерэі Алены Пронічавай. Установа набыла работу ў прыватнай калекцыі ў Лондане ў 2020 годзе. Па словах супрацоўнікаў, экспанат знаходзіўся ў аварыйным стане.

Акцёр Чэввік Боўзман стане адным з уладальнікаў ганаровай «зоркі» на Галівудскай Алеі славы. Цырымонія закладкі пройдзе ў 2024 годзе. Чэввік Боўзман, які памёр у 2020 годзе, быў вядомым па «Чорнай Пантэры». Яго апошняй работай стаў фільм «Ма Рэйні: Маці блюзу», за якую ён атрымаў намінацыю на «Оскар». Уладальнікамі «зорак» у наступным годзе, згодна з пералікам ABC, таксама стануць зорка фільма «Пуд-жанчына» Галь Гадот, лаўрэат «Оскара» Мішэль Ео (сыграла галоўную ролю ў фільме «Усё ўсюды і адрозу»), акцёр, рэжысёр, сцэнарыст, прадзюсар Крыс Пайн, актрыса і прадзюсар Крысціна Рычы, актрыса, сцэнарыстка і рэжысёр Мэгі Джыленхол, прэзідэнт Marvel Studios Кевін Файт.

Дацкі кінарэжысёр Нікалас Віндзінг Рофн дапамоў кніжну серыю «Цудоўная пяцёрка» пісьменніцы Энід Блайтан. Праект выйдзе на канале BBC. Сюжэт расказа аб піці падлеткаў, якія расследуюць злачынствы. Усяго ў першым сезоне запланаваны тры серыі. Нікалас Віндзінг Рофн выступіць выканаўчым прадзюсарам, а рэжысёрскія абавязкі возьме на сябе Цім Кіркі, вядомы, апроч іншага, па серыяле «Дрэнж». Здымкі ўжо стартвалі ў Вялікабрытаніі. «Цудоўную пяцёрку» некалькі разоў пераносілі на экраны, уключаючы экранізацыі з ШША, Даніі і Германіі, а таксама два брытанскія шоу. Апошні праект Рофна, міні-серыял «Каўбой з Капенгагена», выхадзіў у студзені на Netflix, удакладняе партал film.ru.

Цікавіні ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Творца з сузор'я Рака

Гэта не хто-небудзь іншы, а Анатоль Аўруцін. Як ён прапісаўся ў Швеце значна пазней, а па нараджэнні — карэнны мінчанін. З'явіўся на свет 3 ліпеня 1948 года. Свой першы верш «выдаў» у чатырохгадовым узросце:

*Трактор, трактор! Ты пойдеш
По полям станицы.
Много хлеба привезешь
Жителям станицы.*

Скончыўшы школу, паступіў на завочнае аддзяленне гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў слесарам-інструментальшчыкам, педагогам-арганізатарам у чыгуначным домакіраўніцтве. Пакахаўшы замужнюю жанчыну, маці дзвюх дзяцей, канешне, без узаемнасці, пачуцці даверы паперы. З двух соцень вершаў частка была змешчана ў газеце «Железнодорожник Белоруссии». Гэтая публікацыя адразу прынесла вядомасць. Найперш ёю зацікавіліся жанчыны.

Не паслухаліся... Пімена Панчанку

Такая вялікая папулярнасць не магла не радаваць. У не меншай ступені тое, што пяць разоў выходзіў пераможцам паэтычнага конкурсу «У летапіс пяцігодкі», які праводзіў «Железнодорожник Белоруссии». А тут якраз трапіўся часопіс «Советские профсоюзы». Убачыў старонку вершаў членаў літаратурнага аб'яднання «Вышыня». Мільганула думка: таму б не паслаць і свае?

Іх не толькі апублікавалі. Запрасілі на Усесаюзную нараду-семинар маладых пісьменнікаў. На ёй убачыў знакамітых паэтаў Андрэя Вянянскага, Льва Озерава... Пазнаёміўся з пакутнікам сталінскіх лагераў валгаградцам Іванам Саранам, з якім пасябраваў. Калі з'явілася літаб'яднанне «Магістраль» пры «Железнодорожнике Белоруссии», быў у ім кансультантам, пасля ўзначаліў яго. Дзэсяць гадоў маладыя аўтары збіраліся кожны другі чацвер месяца. Запрашалі вядомых паэтаў — Міколу Аўрамчыка, Анатоля Грачанікава, Анатоля Вярцінскага, Міхаса Стральцова...

Першым жа іх знакамітым госцем стаў народны паэт Беларусі Пімен Панчанка. Завітаў, калі «Магістраль» споўніўся год. З цікавасцю слухалі прысутныя аднаго са старэйшых нацыянальнай паэзіі. Пімен Емяльянавіч прыйшоў не з пустымі рукамі. Для публікацыі ў «Железнодорожнике Белоруссии» прапанаваў верш «Беларуская чыгунка». Пазнаёміўся і з вершамі Анатоля Аўруціна, «а праз тыдзень, — як успамінае Анатоль Юр'евіч у аўтабіяграфіі, — ён запрасіў мяне ў гасці: «Зайдзіце, ёсць аб чым пагаварыць...»

Прагаварылі амаль цэлы дзень: «[...] гаспадар то гаварыў аб маіх вершах, то пачынаў чытаць свае, то распавядаў аб сваіх шматлікіх сустрэчах з найвядомейшымі паэтамі, Міхаілам Святловым, напрыклад». Пазнаёміўшыся з рукапісам яго першай кніжкі, вярнуў з рэкамендацыяй у рэдакцыю паэзіі выдавецтва «Мастацкая літаратура». Запэўніў: «Вам трэба толькі аднесці... Я ж народны паэт, з маёй рэкамендацыяй кніга выйдзе вельмі хутка...»

Памыліўся... Высветлілася, што яго аўтарытэт «Мастацкай літаратуры» — не ўказка. Рукапіс яшчэ тройчы аддавалі на «закрытую» рэцэнзію. Асабліва высокай думкі пра яго быў Сцяпан Гаўрусёў. Ён «наогул напісаў, што адчувае светлую зайздасць да аўтара і радасць ад таго, што ў літаратуру прыйшоў яшчэ адзін таленавіты паэт».

Праз цэрні да поспеху

Справу з месца зрушыў толькі Міхас Стральцоў. Дзякуючы яму ў 1979 годзе першая кніга Анатоля Аўруціна

Фота: БелТА.

Анатоль Аўруцін.

«Снегопад в июле» пабачыла свет. Аднак калдобін на творчым шляху Анатоля Юр'евіча ставала і ў далейшым. Прынамсі, хапіла валтузі, калі падаў заяву на ўступленне ў Саюз пісьменнікаў. Меў непрыемнасці і тады, калі стаў першым сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, каля вытокаў якога, як вядома, на чале з Мікалаем Чаргінцом стаялі вядомыя літаратары, у тым ліку і аўтар гэтага артыкула, не згодныя з пазіцыяй Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Пра гэта Анатоль Юр'евіч у аўтабіяграфіі, праўда, не скажаў. Затое можна даведацца з яго інтэр'ю, дадзенага «ЛіМу» пасля атрымання за кнігу выбранага «Просветлення» (2016) Нацыянальнай літаратурнай прэміі 2017 года ў намінацыі «Паэзія». У ёй змешчаны не толькі ўласныя творы, але і пераклады беларускіх паэтаў на рускую мову: «Нядобразычлівыя водгукі на маю творчасць калі дзе і з'яўляюцца, дык гэта дома... Не могуць некаторыя «літкрытыкі» змірыцца з тым, што нехта ў Беларусі зольны стаць шырока вядомым рускім пісьменнікам... Па іх разуменні, не павінна такога быць, бо ўсё, што напісана тут па-руску, заўсёды застанецца для Беларусі другасным...»

Напісана ж Анатолем Юр'евічам ня мала. Другая кніга «Поворотный круг» выйшла праз чатыры гады пасля першай. Потым з'явіліся «...От мира сего» (1991), «По другую сторону дыхания» (1998), «И суд богов» (2001), «Золотая бедна» (2002), «Поверуй... Вспомни... Усомнись...» (2003), «Визитная карточка» (2004), «Неживая вода» і «Неказистая Родина» (абедзве 2005) і іншыя. Кніга «Наедине с молчанием» выйшла ў серыі «Золотое перо» (2007). Рашэннем Савета міжнароднага «Альманаха поэзии» ў Сан-Хасэ (Каліфорнія, ЗША) яна прызнана найлепшым паэтычным зборнікам на рускай мове з ліку выдадзеных у 2005—2007 гадах. Пабачыў свет і двухтомнік Анатоля Аўруціна «Времена» (2013). Кніга ж «Духаспячэнне» (2006) выйшла ў перакладзе на беларускую мову Людмілы Завей.

Творчасць яго высока ацэнена крытыкай. Гэта не толькі рэцэнзіі ў перыядычным друку, але і калектыўныя крытычна-даследчыя зборнікі «Анатолій Аўруцін. Штрихи к творческому портрету» (2003) і «Анатолій Аўруцін — судоўба і творчасць» (2008), манאграфія Марыі Жыгалавай «Спешите медленнее жить... А. Ю. Аўруцін: жизнь и творчество» (2018).

Грушаўка — прыпынак паэтычны

Валянціна Паліканіна, сама цудоўная паэтэса, разважаючы аб яго творчасці, слухна знае: «Чымсьці пастарнакаўскім вее ад яго вобразнасці, безумоўна, непаўторнай, аўруцінскай. Ён як бы дапрацоўвае ў гэтым свеце і за Пастарнака, і за Ахматава, і за Мандэльштама...»

Яшчэ больш высокую ацэнку творчасці Анатоля Аўруціна даў Венямін Блажэнны. Гэта на яго ў свой час увагу звярнуў Барыс Пастарнак, высока ацаніўшы творчасць. Венямін Блажэнны сведчыў: «Паэты задаюць пытанні, як задаюць іх дапытлівыя дзеці; для дзяцей усё — загадка. Паэзія Аўруціна не проста загадкавая, — яна расшыфроўвае загадкі — загадкі свету і сусвету — дакладнай мовай метафар... І, быццам пад нябачнай палачкай дырыжора, усё набывае свой музычны голас — спяваючы досвіты і захады, зоркі і камяні, мёртвыя і жывыя...»

Нельга не ўспомніць адзін з найлепшых яго вершаў — «Грушевка»:

*Стирали на Грушевке бабы,
Подольи чуток подоткнув.
Водою осенней, озяблой,
Смывали с одежды войны.*

*Из грубой, дощатой колонки,
Устроенной возле моста,
Прерывистой ниточкой тонкой
В корыта струилась вода.*

Пасляваенны малюнак жыцця часткі горада, што тады амаль не рознілася ад вёскі, праз праўдывае адлюстраванне звычайна занятаку жанчын паступова ўзмацняецца. Дасягае свайго кульмінацыйнага моманту дзякуючы пільна прыкметанай дэталі. З гадамі яна не страціла свайго значэння. Ператварылася ў надзіва ёмісты, шматгранны мастацкі вобраз. Ён дазваляе ўжо з адлегласці часу адчуць, якую неймавернай цаной заплацілі мы за перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне. Толькі адна з многіх і многіх жанчын можа парадавацца, што яе муж застаўся жывы. Дый тая хавае гэтую радасць у сабе. Не хоча ненаўмысна пакрыўдзіць тых, з кім жыве поруч і каго напаткала іншая доля.

Бязмоўе гаворыць шмат

Анатоль Аўруцін умее ствараць настолькі адчувальна-ўражальныя вобразы, што, ледзь толькі сустрэнеш іх у тым ці іншым вершы, з'яўляцца пачуццё, быццам усё гэта бачыш і перажываеш уначавідкі. Адно здзіўляешся: як магло надарыцца так, што раней усяго гэтага не заўважаў?

Па прыклады далёка хадзіць не трэба. Што ні твор, амаль абавязкова ёсць тое, што адразу спыняе твой позірк. Разам з лірычным героем бачыш, як «музыка кістамі потекла з рыбін». І «гусынка кожа пруда», здаецца, сама прыцягвае да сябе, каб мог яшчэ лепей разгледзецца яе. А ў гэтым безназоўным вершы і ўвогуле відавочна сама пластыка паэтычнага жывалісці, узмоцненая напружаным роздумам лірычнага героя, які жадае лепей разабрацца ў самім сабе:

*Морщинилось небо... Брусника сошла...
И свет уплотнившийся стал
полусветом.
И чайка в заре полоскала крыла...
Но я не об этом, но не об этом...*

*В груди запекался похмельный глоток,
Чуть отодвигая прощание с летом,
И мысли, что ты и в толпе одинок...
Но я не об этом, но я не об этом...*

Заклучная строфа твора, як быццам, і не ставіць апошняю кропку:

*Скользили по глине подошвы сапог,
Вдоль стенок оврага осыпались комья.
Я все вспоминал,
но припомнить не мог —
Так что это было? О чем я? О чем я?*

Ды ў ёй, гэтай апошняй кропцы, і няма патрэбы, бо верш «***Морщинилось

небо...» — з твораў, што вымагаюць не толькі захаплення майстэрствам аўтара. Яны патрабуюць і той работы думкі, якая кожнаму дазваляе ўспрымаць напісанае па-свойму, ствараючы аздавядны настрой, выклікаючы шмат якіх асацыяцый. Хочацца падоўгу заставацца ў роздуме сам-насам, разумеючы, што за ўсім гэтым — само жыццё. Яно і ў гэтым вершы:

*Все снимались, а он — стороной,
Да в другие ворота.
Повторял: «Погляди, я — живой,
Что мне мертвое фото!
Что мне корчить торжественный вид!
Все!.. Давай про другое...»
Тиль... Безмолвие кладбищенских плит.
Только фото живое.*

Само жыццё паўстае і ў шмат якіх іншых творах, таксама напісаных па-майстэрску, а яшчэ на адным дыханні. Не ў тым сэнсе, што ўзяўшы паэт за пяро ці сеў за камп'ютар і «паехалі» радкі, як той хуткасны цягнік. Іншае маю на ўвазе. Кожнае слова, радок былі загады прадуманы, вывераны, таму і з'яўляецца адчуванне нязмушанасці, лёгкасці.

Пераклад — справа не марная

Анатоль Аўруцін паспяхова працуе і ў галіне перакладу. Пры гэтым кола творчых інтарэсаў шырокае: ад атычнай паэзіі да сучасных беларускіх твораў. А яшчэ быў заснавальнікам літаратурна-мастацкага часопіса «Немгиа литературная». Праявіўшы сябе і добрым арганізатарам, і патрабавальным рэдактарам, цяпер выдае «Новую Немигу литературную». Плянку мастацкасці трымае вельмі высока, таму нават вядомыя пісьменнікі лічаць за гонар апублікавацца ў часопісе.

Ды перш за ўсё ён — паэт, а «тот не поэт, кто средь земного рева, // Пером бумагу истово скверня, // Из древа получает только древо, // И пламень зажигает от огня. // Они различны все и все едины, // Они не бросят: "Быть или не быть?" // Лишь тот поэт, кто смог из древесины // Огонь сердечной искрою добыть».

Нацыянальная літаратурная прэмія ў Анатоля Юр'евіча — не адзіная высокая ўзнагарода. Ён — лаўрэат кляі трыццаці міжнародных літаратурных прэмій розных краін — Расіі, Германіі, Аўстрыі, Аўстраліі, Украіны. Выдадзена больш як 20 кніг. Не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі, Германіі, Канадзе. Падборка з сямі яго вершаў змешчана і ў чатырохтомнай анталогіі «Сто лет русской зарубежной поэзии». Нізка твораў Анатоля Юр'евіча адкрывае том, прысвячэны паэзіі XXI стагоддзя. А гэта ўжо — зусім унікальны факт: у 2011 годзе назву «Паэт Анатоль Аўруцін» атрымала адна з зорак у Сузор'і Рака!

Развагі пра яго хочацца завяршыць ацэнкай, дадзенай творчасці Анатоля Юр'евіча рускім паэтам, сцэнарыстам, гукарыстам Львом Кукліным. Дарэчы, Леў Валерыянавіч гэтымі словамі заканчваў свой уступны артыкул «Залата пара майстэрства» да кнігі выбраных твораў Аўруціна «Поверуй... Вспомни... Усомнись...»: «Анатолій Аўруцін — Мастер сложившийся, самобытный, зрелый, владеющий русским Словом, один из лучших русских поэтов нашей славянской соседки — Белорусии, один из лучших поэтов ближнего и дальнего зарубежья, просто, один из лучших на сегодняшний день русских поэтов». А я не магу абсыдзіць без маленкага, аднак істотнага ўдакладнення. Усё ж Аўруцін, несумненна, з сённяшніх твораў найбольш таленавіты рускамоўны паэт Беларусі.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Летнія вакацыі ў Нясвіжы

І сёлета па традыцыі ў першы фестывальны вечар быў паказаны балет Мінкуса «Дон Кіхот», прэм'ера якога адбылася ў сакавіку. Упершыню названы балет быў пастаўлены на сцэне нашага тэатра ў 1941 годзе, а гэта ўжо сёмай па ліку пастаноўка, якую ажыццявілі харэограф і балетмайстар Валянцін Елізар'еў і дырыжор-пастаноўшчык Мікалай Калядка.

У рамане Сервантэса вобраз самотнага рыцара Дона Кіхота з'яўляецца галоўным, але ў балете ён другарадны персанаж, бо сюжэт заснаваны на адным з яркіх эпізодаў рамана, у якім расказваецца пра гісторыю кахання дачкі барселонскага карчмара Кітры і цырульніка Базіля. Падзеі разгортваюцца на гандлёвай плошчы Барселоны, дзе па волі выпадку апынуліся Дон Кіхот і яго зброяносец Санча Панса, якія паступова таксама ўцягваюцца ў іх кругаварот. Перад гледачом разгортваецца калейдаскоп яркіх харэаграфічных карцін і сцэн, насычаных элементамі драмбалета, у якіх адлюстроўваюцца справдзеныя жыццёвыя калізіі: карчмар хоча аддаць сваю дачку замуж за багатага немаладога двараніна, а яна кахае беднага маладога цырульніка. Закаханыя працягваюць шмат вынаходлівасці і хітрасці, каб уладгодзіць бацьку Кітры і паказаць у нявыгадным становішчы яе багатага жаніха, а Дон Кіхот і Санча Панса ім у гэтым садзейнічаюць. У рэшце рэшт усё заканчваецца высяленнем Кітры і Базіля, а высакародны рыцар са сваім зброянцом адпраўляюцца ў далейшы шлях.

Гэты балет па сюжэце і харэаграфіі вызначаецца асаблівай жывасцю і наскрозь прасякнуты добрым гумарам. У ім шмат масавых відовішчых сцэн з удзелам вучлівых танцоўшчыц, тэрадоў і іншых характарных персанажаў, якія запяўняюць гандлёвую плошчу і карчму. Аднавядна ў пастаноўцы шмат стылізаваных іспанскіх і цыганскіх танцаў, і ў цэлым відавочна пераважа характарнага танца над класічным. Вельмі значнае месца займае пантаміма і мімічная гра танцоўшчыкаў, што ўжо залежыць ад іх акцёрскіх здольнасцей.

Нясвіжскія гледачы вельмі жыва раэагавалі на ўсе нюансы пастаноўкі, шчырымі апладысмантамі суправаджаючы кожную сцэну гэтага яркага балета, падтрымліваючы такім чынам артыстаў. Партыі Кітры і Базіля выконвалі Людміла Хітрова і Дзмітрый Уксунікаў; партыі яшчэ адной пары — танцоўшчыцы Мерседэс і гарэра Эспада — Лізавета Мусорына і Андрэй Барыеў; партыю карчмара — Канстанцін Кузняцоў; багатага жаніха — Уладзіслаў Рудэнка; Дона Кіхота — Антон Краўчанка; Санча Панса — Арцём Задворнаў.

У другі фестывальны вечар была прадстаўлена апошняя прэм'ера тэатра — опера Расіні «Севільскі цырульнік». Яе прэм'ерныя паказы адбыліся 6 і 7 чэрвеня, аднавядна ў Нясвіжы — трэці паказ (лічы, таксама прэм'ерны). Няма патрэбы расказваць пра змест гэтага музыкальнага шэдэўра, заснаванага на вядомым літаратурным творы — аднайменнай камедыі Бамаршэ, цэнтральным персанажам якой з'яўляецца Фігара, які адносіцца да шэрагу так званых вечных вобразаў.

Таццяна Трацяк у праграме «Край прыгожых людзей».

італьянскай, і яго пастаноўшчыкам з'яўляецца рэжысёр з Італіі Альда Тарабела, які высока ацаніў валоданне нашымі вакалістамі італьянскай мовай. У садружнасці з Альда Тарабела працаваў наш дырыжор-пастаноўшчык Уладзімір Авадок, які ўжо мае вопыт творчага супрацоўніцтва з італьянскімі калегамі — быў асістэнтам маэстра Рыкарда Муці ў італьянскай опернай акадэміі (г. Равена), дырыжорам-пастаноўшчыкам Равена-фестывалю, у рамках якога паставіў шэраг опер. Так што італьянскі каларыт беларускай пастаноўцы быў забяспечаны.

Галоўныя партыі на фестывальным паказе оперы выконвалі Юры Гарадзецкі (граф Альмавіва), Таццяна Гаўрылава (Расіна), Дзяснін Янцэвіч (Фігара).

Варта адзначыць, што і балетны, і оперны спектаклі заснаваны на камедыі становішчаў і насычаны яркім гумарам і жывасцю на сцэне. І гэтым яны адрозніваюцца ад большасці пастановак тэатра, прасякнутых вострым драматызмам і напалам пачуццяў, якія гледачы бачылі на імпрывізаванай замкавай сцэне раней.

«Вялікі тэатр Беларусі ў партрэтах, асобах і падзеях» — такую назву мела праграма галаканцэрта, паказанага ў трэці фестывальны вечар, якая сімвалізавала сабой 90-гадовы творчы шлях калектыву. Зразумела, гучала музыка Бізэ з оперы «Кармэн», з якой пачыналася гісторыя тэатра ў 1933 годзе. На працягу канцэрта гледачам былі прадстаўлены найбольш яркія фрагменты і нумары са спектакляў сусветнай балетнай і опернай класікі, якія ішлі раней на сцэне тэатра і якія сёння ўпрыгожваюць яго рэпертуарную афішу. Сярод іх — уражальныя сцэны з опер беларускіх кампазітараў: «Сівая легенда» Дзмітрыя Смольскага, «Юбілей» Сяргея Каргэса, «Дзікае паліванне караля Стаха» Уладзіміра Солтана. Рэжысёр гэтай канцэртнай праграмы Ганна Маторная, дырыжоры — Уладзімір Авадок і Мікалай Калядка.

Як ужо адзначалася, у фестывальнай праграме значнае месца займалі дзённыя канцэрты камернай музыкі, якія праходзілі ў Тэатральнай зале замка. Першы з такіх пад назвай «Флейты на вакацыях», разлічаны на аматараў інструментальнай музыкі, быў падрыхтаваны квартэтам флейт Вялікага тэатра Беларусі ў складзе Ларысы Ласоцкай, Арцёма Нямірскага, Арсена Замтарадзе і Наталлі Мурзіной. У канцэрте таксама прынялі ўдзел Міхаіл Канстанцінаў (ударныя) і Юлія Шчарбакова (раля).

Праграма складалася з твораў кампазітараў, можна сказаць, з усіх куткоў свету. Першым нумарам была п'еса Жака Кастэрэда, якая дала назву ўсяму канцэрту. Гучалі «Ave Maria» Баха — Гуно ў пералажэнні Ларысы Ласоцкай, п'еса Германа Біфцінка, Валерыя Сапарова, знакаміты вальс Яўгенія Догі ў пералажэнні Ларысы Ласоцкай і іншыя творы.

Аматараў камерна-вакальнага жанру парадаваў канцэрт «Тут добра», прысвечаны 150-годдзю Сяргея Рахманінава. Назву гэтай праграме даў вядомы раманс кампазітара на словы яго сучасніцы Галіны Галінай, які ўвайшоў у залаты фонд рускай класічнай музыкі як выдатны ўзор лірычных твораў. Вядучыя салісты оперы Марыя Галкіна, Алена Золава, Кацярына Міхнавец, Дзмітрый Шабеця і Андрэй Сялючон у суправадзэнні канцэртмайстра Мары Токкар выконвалі рамансы і вакальныя мініяцюры Рахманінава на вершы Фета, Апухціна, Брусавы, Бальманта, Цюччова...

Пастаянны ўдзельнік фестывалю струнны квінтэт «Серэнада», мастацкім кіраўніком якога з'яўляецца салістка оперы Таццяна Трацяк, прадставіў праграму «Край прыгожых людзей» (па назве песні Алены

Атрашкевіч на вершы Васіля Жуковіча, якая ўваходзіць у гэтую праграму). На пачатку бягучага года Таццяна Трацяк атрымала грант Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на рэалізацыю творчага праекта — выкананне твораў беларускіх кампазітараў XIX—XXI стагоддзяў, у тым ліку тых, якія раней не выконваліся, накіраванага на захаванне нацыянальных духоўных традыцый і папулярнасцю дасягненняў нацыянальнай вакальнай выканальніцкай школы ў Беларусі і за мяжой. У канцэрте прынялі ўдзел салісты оперы Анастасія Масквіна, Аксана Якушэвіч, Аляксандр Міхнюк і Святаслаў Сахараў. Гучалі творы Рак-Міхайлоўскага, Багатырова, Алоўнікава, Семіянікі, Глебава, Лучанка, Галаўко, Атрашкевіч, Сярых.

Упершыню ў Тэатральнай зале была прадстаўлена праграма для дзяцей. Такая патрэба ўжо даўно наспела, бо было відавочным, што кожны год на ўсіх спектаклях і канцэртах прысутнічала шмат гледачоў з дзецьмі, часта нават дашкольнага ўзросту. У гэтым годзе рэжысёр Наталля Барановская падрыхтавала інтэрактыўна-забаўляльную праграму «Займальны ўрок музыкі» і дзіцячую пастаноўку — музыкальную казку Сяргея Пракоф'ева «Пеця і воўк». У праграме прынялі ўдзел салісты оперы і дукавы квінтэт салістаў аркестра. Партыя фартэпіяна — Юлія Шчарбакова.

Канцэрт «Viva l'Italia, viva l'amore!...», які складаўся з сапраўдных італьянскіх хітоў, прагучаў у выкананні салістаў оперы і інструментальнага трыа «Глорыя» (Надзея Сянькевіч, скрыпка; Наталлі Мурзіной, флейта; Кацярыны Акавіцкай, віяланчэль). Партыя фартэпіяна — Юлія Шчарбакова.

Опера «Севільскі цырульнік».

«A.M.A.D.I.S. Brass запірае...» — так называўся апошні канцэрт, які прайшоў у Тэатральнай зале. Яго ўдзельнікі — брас-квінтэт «A.M.A.D.I.S. Brass» і салісты оперы. Партыя фартэпіяна — Юлія Шчарбакова. Гучалі «Ампарыта Рок» Тэйксідора, тема з кінафільма «Ружовая пантэра» Манчыні, «Oblivion П'яццолы, танга «Стомленае сонца» Петэрбургскага, знакамітыя песні Фрэнка Сінатры, «Няўдалае спатканне» Цфасмана, «Амапола» Лакале, «Гранада» Лара ды іншыя вядомыя творы.

Як звычайна, у фарным касцёле праходзіла традыцыйная праграма пад назвай «Жамчужныя духоўнай музыкі XVI—XX стагоддзяў». У ёй прымалі ўдзел брас-квінтэт «A.M.A.D.I.S. Brass», струнны квінтэт «Vival-quartet», трыя трыбунаў, квінтэт флейт, Ларыса Ласоцкая (флейта), Дзмітрый Гарбачук (труба), Віктар Кісцень (арган), а таксама салісты оперы Анастасія Масквіна, Ніна Шарубіна, Уладзімір Громаў, Дзмітрый Шабеця. Партыя фартэпіяна — Юлія Шчарбакова. Разам з вядомымі творамі замежных аўтараў у гэтым канцэрте гучалі сачыненні сучасных беларускіх кампазітараў Алены Атрашкевіч, Кацярыны Гіевіч, Валерыя Іванова, Віктара Войціка, Віктара Кісцэня, Дзмітрыя Даўгалёва.

У будучым годзе ў фестывалі могуць адбыцца некаторыя арганізацыйныя змены. Так, генеральны дырэктар тэатра Кацярына Дулава адзначыла, што для рэалізацыі новых творчых праектаў пажадана было б асвоіць яшчэ адну з музейных пляцовак і выкарыстоўваць яе у якасці канцэртнай, а таксама паспрабаваць правесці ранішні спектакль для дзяцей на сцэне, дзе праходзіць вячэрні спектаклі. У сваю чаргу дырэктар музея-запаведніка Дзмітрый Яшчанка адзначыў, што яны гатовы падтрымаць любую ініцыятыву Вялікага тэатра. А для камерных праграм і канцэртаў можна выкарыстаць таксама залу гарадской Ратушы.

Зоя МАТУСЕВІЧ
Фота Міхаіла ГРЫДАСАВА

Галоўная фестывальная сцэна.

Па жанры гэта опера-буфа, дзе ўсё высвечваецца і падаецца праз прызму камічнага. Яе асаблівасць заключаецца ў тым, што дзеянне ў многім заснавана на рэчыватавах, а яны павінны быць выразнымі, асабліва ў тым выпадку, калі спектакль ідзе на мове арыгінала. Таму зразумела, наколькі важным будзе выканаўцаў з'яўляецца ўзровень валодання італьянскай мовай.

Апошняя прэм'ера — ужо дзясятая пастаноўка «Севільскага цырульніка» ў нашым тэатры. Першая адбылася ў 1934 годзе, прычым гучала яна на беларускай мове. Сённяшні прэм'ерны спектакль гучыць на

Павел Гушынец.

Гісторыі, што лечаць душу

Нядаўна адзначаўся Дзень медыка, і гэта стала нагодай пагутарыць пра творчасць і тое, як удаецца сумяшчаць захапленне і прафесію, з папулярным, запатрабаваным сёння пісьменнікам Паўлам Гушынцом, які працуе ў сферы медыцыны. Многія кнігі П. Гушынца заснаваны на рэальных фактах, гісторыях, якімі падзяліліся пацыенты альбо сведкам якіх яму пашчасціла стаць. Актыўна выступае П. Гушынец і ў дзіцячай літаратуры, агучвае ўласныя творы ў аўдыяпраекце Белкнігі «Чытанка». Як усё паспее, дзе знаходзіць натхненне, што дапамагае не губляць час дарэмна — пра гэта сённяшняга гутарка.

— Захапленне літаратурай у вас было ўжо ў юнацтве, але ўсё ж абралі іншы шлях. Як так склалася?

— Сапраўды, пісаў і друкаваўся ў раённай газеце «Хімік» — супрацоўнічалі з Лявонціем Неўдахам. Марыў у той час пра гістфак альбо журфак. Але калі паўстала пытанне, куды паступаць, выбраў медыцыну, таму што разумее: прафесія гэтая заўжды запатрабаваная і прынесе стабільны даход. Літаратура засталася захапленнем.

— Сярод пісьменнікаў часта сустракаюцца надзвычай адчувальныя да чужога болю людзі. Як літаратар пачувае сябе ў гэтым плане ў медыцыне?

— У хірургіі, дзе болю зашмат, цяпер не працую. У «баявых» аддзяленнях працаваў толькі ў маладосці, ва ўзросце 19—20 гадоў. Тады ўсё ўспрымалася прасцей. Так, падчас дзяжурства ў рэанімацыі часам здаралася, што за ноч было да шасці смерцей, і гэта не адчувалася як асабістая трагедыя: ты прыйшоў на працу і робіш усё, што можаш. Цяпер я ў камерцыйнай медыцыне, начальнік аддзела продажаў у гігіене харчавання, працую з антыбіётыкамі ў маладз, напрамую з пацыентамі сустракаюся рэдка.

— У кнігах вы апісалі многае з таго, што вам распаўдалі. Над чым працуеце цяпер і кім бачыце сябе ў літаратуры ў будучыні?

— Спрабую сябе паўсюль. Так, нядаўна Выдавецкім домам «Звязда» зрабілі праект па фэнтэзі. Гэтыя напрацоўкі былі яшчэ з юнацтва — цяпер на іх аснове стваряю па тры кнігі ў год.

Маю і ваенны праект пад назвай «Дзеці вайны», пішу ўжо трэцюю кнігу. У Барысаўскай бібліятэцы ёсць цудоўны чалавек, архіварыус, які перадаў мне некаторыя матэрыялы пра Барысаўскае гета — па іх і пішу кнігу. Мне цікава гэтая тэма, а за яе пакуль ніхто ўсур'ез не браўся, былі толькі некаторыя краязнаўчыя спробы. У школе нам выкладалі гісторыю

без эмацыянальнай афарбоўкі, а праз сведкаў тых падзей, якім было тады гадоў па пяць-шэсць, можна ўбачыць рэальных людзей. Часам распаўдаюць такія рэчы, якіх нідзе больш не пачуеш і якія ўсё пераварочваюць. Пачынаеш разумець: не бывае гісторыі чорна-белай, яна заўжды каляровая... Здраецца, і злодзей мае нешта светлае ў душы і робіць нешта правільна, і, наадварот, самы добры чалавек часам здольны на дрэнныя ўчынкi...

Шукаю сябе і ў навуковай фантастыцы. Напісаны дзве часткі з трох задуманых. Пачалося ўсё яшчэ ў 90-я гады, калі выпадкова падчас студэнцкай вандрожкі трапіў у зону адсялення ў Драгічынскім раёне. Мяне гэта вельмі ўразіла — узнікла задума своеасаблівага рамана на шталт «Сталкера».

Мне часта пішуць чытачы з усюго свету, часам просяць адправіць ім кніжку. Так, дасылаў выданні ў Сеул, Канаду, Германію. А ў Казахстане па маім апавяданні на ваенную тэматыку дзеці зрабілі манаспектакль — атрымалася вельмі пранікнёна і цікава: яны самі знайшлі, спампавалі і перанеслі на сцэну... У Санкт-Пецярбургу па адным з маіх распадаў выпускнікі інстытута кінамаграфіі напісалі сцэнарый і знялі фільм...

— Калі казаць пра падлеткаў, то, на вашу думку, чым цяпер іх можна зацікавіць?

— Да падлетка рэальна даступна пра фэнтэзі, дарослую казку. Трэба, каб ён асацыяваў сябе з героем.

— Акрамя ўсяго, вы ўдзельнічалі ў праекце «Чытанка», агучвалі творы для дзяцей...

— Са мной звязаліся стваральнікі праекта і прапанавалі паспрабаваць. Мне падалося гэта цікавым, і я выклаў сваё агучанае апавяданне для дзяцей. Да таго часу чытаў толькі творы для дарослых на канале YouTube.

Разумеў, што дзятчэ трэба зацікавіць, таму працаваў з голасам, вылучаў пэўныя

моманты. На дзіцячых сустрэчах часта чытаю свае творы — то-бок, маю пэўныя напрацоўкі: дзесьці спыняюся, у іншым месцы змяняю голас ці дадаю эмацыянальную афарбоўку — тут зрабіў тое ж самае, толькі не перад гледачамі, а перад экранам.

— А што любіце самі чытаць?

— У мяне прынцып: пастаянна павышаць свой узровень. Кожная чацвёртая кніга для абавязковага чытання — не тая, якая цікавая, а тая, якую абавязкова трэба ведаць: якасная, хоць і цяжкая, інтэлектуальная класіка, напрыклад, Кафка, Маркес — мозг трэба развіваць, трэніраваць, выходзіць у сабе складанае спажыванне... Адзін з апошніх, каго прачытаў, — пісьменнік індыйскага паходжання Салман Рушдзі.

— Вы чалавек надзвычай заняты і ўсё ж часта выступаеце на дзіцячых літаратурных імпрэзах...

— Атрымліваю ад дзяцей эмацыянальны зарад. Як шчыра яны захапляюцца: «Пісьменнік прыехаў!» — адчуваю сябе жывым класікам... (смяецца). — Заўв. аўтар).

— Колькасць напісанага вамі ўравае. Як удаецца ўвесць час заставацца «ў пыльні»?

— Натхненне трэба выходзіць. Я ўвесь тыдзень у прадачуванні часу, калі ў суботу раней за ўсіх устану, сяду за камп'ютар і напішу тое, што назапасілася за тыдзень. Калі загареішся ідэяй — усё кідаеш і пачынаеш запісваць. Так, у мяне ёсць серыя пад назвай «Абрыўкі» — запісаў тое, што «прыходзіла», на ўсім, што траплялася пад руку, — на сурвэтках, чэках, на рукаве, на кавалку карты, нават на шпалерах аднойчы занатаваў кавалак апавядання!

Цяпер у мяне стос прыгожых бланотаў, чорны чарнільны «Паркер» — і я эстэтыкую, атрымліваю задавальненне! Прыдумляю, запісваю, а ў камп'ютары потым «сшываю» гэтыя кавалкі.

— Вы — аўтар і гумарыстычных твораў. У дактароў зазвычай гумар злёгка цынічны альбо нават чорны...

— Так, і гэта — абарона псіхікі. Калі вы не будзеце з гумарам ставіцца да таго, што адбываецца навокал, напросту звар'яеце! Але бывае, што нават гумар не абароніць. Так, я не змог бы працаваць у дзіцячым анкаэнтры, у дзіцячым хоспісе... Схіляю галаву перад тымі ўрачамі, якія могуць утрымаць сваю нервовую сістэму ў такой працы...

— Раскажыце пра найцікавейшы выпадак з вашай медыцынскай практыкі.

— Адну з практык у медуніверсітэце праходзілі ў інфекцыйнай бальніцы. Выкладчык пазнаёміў нас з гісторыяй, якую, па яго перакананні, інакш як цудома назваць нельга. Яна пра дзіўчыну лёгкіх паводзінаў з усімі тыповымі атрыбутамі нахштальт наркотыкаў і пад. Маладзіца 17—18 гадоў трапіла ў турму па крымінальным артыкуле на вялікі тэрмін. У турэмнай бальніцы яна давелася пра дзве рэчы: што яна цяжарная і што ў яе ВІЧ — і жыць ёй засталося зусім мала. Наступныя дзесці гадоў яна паклала на тое, каб нарадзіць і вырасіць гэтага дзіця. Цалкам змянілася, датэрмінова выйшла на волю праз тры гады, стала іншым чалавекам: пачала прымаць лекі, знайшла працу. Мы з ёю сутыкнуліся, калі яе дацэ было ўжо 13 гадоў. Такім чынам, пацыентка з дыягназам пражыла 14 гадоў — гэта на той час лічылася амаль немагчымым. Была агтымістычна настроеная, вельмі пазітыўна на ўсё глядзела, на занятках дэманстравала свае лімфавузлы студэнтам... А колькі выпадкаў, калі анкахворыя жылі нашмат больш тэрміну, спрагназаванага дактарамі! Доктар не лечыць, а дапамагае правіцца, многае залежыць ад чалавека, яго веры.

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

Акно ў свет магіі

Летась у Выдавецкім доме «Звязда» стартвала новая серыя кніг для аматараў фэнтэзі — «Казкі для Вяснушкі». Цыкл фантастычных апавесцей Паўла Гушынца пераносіць чытача ў Лазнгрос — ці то выдуманую краіну, ці то кантынент, ці то асобны сусвет, назва якога невыпадкова адсылае да найлепшых узораў фэнтэзійнай літаратуры. Лазнгрос жыве па сваіх правілах, згодна з уласнымі міфалогіяй, гісторыяй і палітычным упардакваннем, а насляюць яго чароўныя істочы — ад рознага калібру чарадзеяў і ведзьмароў да пярэваратняў і вядзяных.

Першая кніга — «Прыдворны маг» — знаёміла аўдыторыю з галоўнай гераіняй усюго цыкла — пятнаціцагадовай «магічкай» Вяснушкай, адоранай дачкой магутнага прывіцеля Жоўтага клана Прыродных чараўнікоў, якая, не жадаючы выходзіць замуж за нялюбага, збягае з дому і ўладкоўваецца прыдворным магам у замак караля Дармідонта. Паглядзім жа, што аўтар падрыхтаваў для чытача ў дзвюх кнігах працягу, якія сёлета пабачылі свет у «Звяздзе».

Гумарыстычная назва першай з іх — «Казкі для Вяснушкі. Пошукі чорнага ката ў цёмным пакоі» — намякае на авантурны змест кнігі, нагадваючы дваровыя дзіцячыя страшылькі пра чорнага-чорнага чалавека, які жыве ў чорным-чорным доме... Апавед пачынаецца са сіцслага пераказу падзейпапярэдняй часткі,

што дазваляе лепш арыентавацца ў цыкле і навяявае асацыяцыі з серыяламі: па ўсім відаць, нас чакае працяглая вандрожка па дзівоўным свеце «Казак для Вяснушкі». Пасля невялікага ўступу мы даведваемся, што Кот — пярэварачень і блізкі сябар Вяснушкі — знік! Ён і раней «часцяком сыходзіў у прыгарадныя лсы на цэлую ноч», але гэтым разам сэрца дзяўчыны падказвае ёй, што ўсё сур'езна. І героі пускаюцца ў смелае падарожжа — на пошукі Ката.

На сваім шляху, згодна з усімі канонамі фэнтэзійнай літаратуры, яны сустраюць мноства каларытных персанажаў і знойдуць шмат прыгод. Пошукі герояў прывядуць іх у Вэлле, паралельнае вымярэнне, куды вядзе Акно непадалёк ад сцен замка. Як бачым, касмалогія казак Паўла Гушынца — складаная сістэма, у якой паралельна існуюць розныя сусветы, кожны са сваімі законамі і асаблівасцямі, аб'яднаныя выпадкова раскіданымі парталамі. Усё гэта збліжае творы цыкла з найлепшымі ўзорамі жанравай класікі, напрыклад, з серыяй Клайва С. Л'юіса «Хронікі Нарніі» пра перамышчэнні паміж светамі.

Сказанае вышэй актуальна і ў кантэксце «Казкі для Вяснушкі» з падзаглаўкам «Дайга». Апавед у ёй пачынаецца з прыходу вясны ў сталіцу чароўнай дзяржавы: «Вясна падкралася да Лэгрэна журчаннем вясёлых ручайкоў, перакрываўленых фізіяноміі расцеляе суметаў, нясмелымі галоўкамі тонкіх падснежнікаў, якія паказаліся на чорных праталінах, і салодкім любоўным тамленнем у маладых душах». Уласна,

гэтая перамена надвор'я і запускае сюжэт апавесці — гэтым разам прыгоднічка-амурнай. У руках жамастака Алега Грубіна гэтая і іншыя гісторыі цыкла ператвараюцца ў святая фарбаў і колераў. «Прыгоды Вяснушкі, расказаныя жыва, з тонкім гумарам і іроніяй, з першай старонкі захопяць юных аматараў фэнтэзі», — настойвае анатацыі і мы ўслед за ёй.

Бернард ЗАТБЛКІН

«Я хацела б напісаць часу пісьмо...»

Філалагічны факультэт Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна вядзе адлік сваёй гісторыі з восені 1945 года, калі на гісторыка-філалагічным аддзяленні настаўніцкага інстытута, які пачаў сваю работу ў двухпавярховым будынку былой мужчынскай гімназіі і ваеннага шпіталю, прыступілі да вучобы 27 студэнтаў. У канцы 1945—1946 навучальнага года саюзнае і рэспубліканскае міністэрства рэарганізавалі філалагічны аддзяленні, вылучыўшы аддзяленне мовы і літаратуры і аддзяленне гісторыі.

Многія першыя выкладчыкі і студэнты былі ў мінулым франтавікамі, партызанамі, падпольшчыкамі. Нягледзячы на цяжкія ўмовы, студэнты працягвалі вялікую цікавасць да вучобы.

За мінулыя дзесяцігоддзі філалагічны факультэт прайшоў вялікі шлях, а важныя этапы яго станаўлення і развіцця — гэта велізарная праца педагогаў...

Шырока вядомы імёны Уладзіміра Калесніка, які з 1956 года чэрць стагоддзя ўзначальваў кафедру беларускай літаратуры, і Ядзвігі Чарняўскай, якая падчас вайны выкладала ў партызанскім злучэнні ў «зеляніаў» школе, а затым калі 40 гадоў далучала да прыгожага пісьменства многія пакаленні студэнткі моладзі, доўгія гады ўзначальвала кафедру рускай літаратуры, з 1950-х гадоў звязаныя з гісторыяй нашага факультэта. Гэтыя людзі па праве сталі легендамі філфака і ўніверсітэта, а іх імёны ўвекавечаны ўстаноўленымі на дамах, дзе жылі легендарныя асобы, памятнымі дошкамі. Ёсць у горадзе над Бугам і вуліца Калесніка.

Уладзімір Калеснік, без перабольшання, з'яўляецца духоўным бацькам многіх знакамітых выпускнікоў філфака.

Студэнтамі філалагічнага факультэта ў свой час былі акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь Уладзімір Гіламедаў (скончыў факультэт у 1959 годзе); прафесар, заснавальнік навукова-педагагічнай школы філолагаў у Брэсце Вера Ляшук (Зарэцкая) (1959); прафесары, вядомыя ў нашай краіне і за мяжой навукоўцы-філолагі Аляксей Майсейчык (1960), Галіна Малажай (1960); вядомыя літаратуразнаўцы і лінгвісты, паэты і пісьменнікі Аляксей Гардзіцкі (1956), Іван Шпакоўскі (1959), Міхаіл Тычына (1964), Валянціна Локун (паступіла ў 1966 годзе), Павел Міхайлаў (1968), Расціслаў Бензюрук (паступіў у 1961 годзе), Міхаіл Рудкоўскі (1961), Мікалай Купрэў (1962), Юрый Паталкоў (1963) і многія іншыя.

Філфак прайшоў у XXI стагоддзі са значнымі навукова-адукацыйнымі і духоўна-культурнымі дасягненнямі і традыцыямі. А творчая атмасфера на факультэце, падтрымка таленавітай моладзі з боку кіраўніцтва, прафесіяналізм педагогаў дазваляюць у поўнай меры раскрыцца новым талентам. «Берасцейскае вогнішча», калісьці запаленае У. Калеснікам, працягвае саграваць паэтычным словам нашы сэрцы. Да ўвагі чытачоў — падборка маладых таленавітых удзельнікаў літаб'яднання.

Тацяна ДЗЕМІДОВІЧ

Ірына МАКАРЧУК, студэнтка II курса

* * *

Калісьці час можна было сёрбаць
як поліўку,

Угрызацца ў яго зубамі,
Перакатацца
языком у роце,
Давіцца (давіцца) ім
як

лёдам.
Калісьці час быў такі рытуіч,
Як снег пад нагамі.
Ён лез пад скуру
І танчыў у жылах
І венах.
Калісьці час быў нечым,
што

можна было памацаць рукамі
І нават

намаляваць
Час быў пахкім і свярбучым,
Як ваўкі

на руках ад вятранкі,
На якую ты перахварэла ўчора —
Хвароба ўжо скончылася,
Але цела

усё яшчэ памятае.

Пазногі
І адчуванне свербяў.
Калісьці час можна было збытаць
з прасторай
Ці з тым адчуваннем, калі басанож
ідэш на брудных лужынах.

Ісці па брудных лужынах —
Выбар летуценнікаў ці вар'ятаў.
Што ў прыныце —

адно і тое ж.
Калісьці час быў цукеркай з лязом унутры.
(Такімі цукеркамі паховаюць дарослыя,
калі хочуць,
каб дзеці не бралі салодкае
ў незнаёмцаў.)

Зараз жа час — лязо,
І ад цукеркі застаўся

толькі ўспамін.
Трошкі салодкае жалеза,
якое
доруць табе ўспаміны аб дзяцінстве,
рэжучы твай язык.

Я хацела б напісаць часу пісьмо,
Каб спаткацца

І спытацца,
Чаму «зараз» стала «калісьці»,
Але не ведаю, куды —
Ён не даў
Зваротнага адрасу.

Песня Крывавага Выпуску

(прывітаеца падзеям кнігі Марыям Пётрасян «Дом у якім...»)

Гэты круг не будзе апошнім,
Мы аднойчы сустранемся зноў.
Калі ласка, не будзь дамошнім,
Не растрачвай брыльянты слоў.
Мы аднойчы збяромся разам,
Наварожым свой новы шлях
І па кроплях збіром адказы,
Узляцім, быццам зграя птах.
— Я не стану дарослай ніколі,
Ты не станеш ніколі старой.
Нашы мары, памылкі і воля —
Усё застыне ў пляме адной.
Мы накінем вершы на сцэнах,
Іх аднойчы разбураць гады.
Падрастае новая змена —
Не паказвай сваёй нуды.
Застануцца аскеткі-словы —
Іх успомняць аднойчы ноччу,
Намалююць малюнак новы:
Як мы ціха ў вечнасьць крочым.
І ў чорных правалах аконных
Не ўбачыць нам страшны свет.
Танчаць думкі, нібы патроны,
Смяротны свой менуэт.

Мы сустранемся, абяцаю —
Хай не дрозне твая рука.
І збяромся ў новую зграю —
Дачакайся свайго вітка.

Валянціна ВАНДЗІЧ, студэнтка IV курса

* * *

Чакай! Я веру ў праўду на зямлі,
У тое, што шляхі вядуць да мары,
У тое, што жыццёвых фарбаў плыві
Не адабецца цяжарам на твары.

На бледнай скуры, дзе імя дзядоў
Маўклівай спадчынай хаваецца ў зрэнках,
Дзе бачна шлях, туманны шлях дамоў,
Да хат у белых зіхаткіх сукенках,

Павапнаваных снегам і зімой
У зорны бляск начнога небасхілу,
Як быццам хтось нябачнаю рукой
Разліў па свеце срэбныя бялілы.

Мінае час, знікаюць скрозь снягі,
І воля мчыць па вузкай новай сцежцы,
Пертварыўшы срэбра ў малахіт,
Прыдаўшы веліч, памяць і бяссмерце.

Легенда пра папараць-кветку

Сябра, мой сябра, давай пагутарым,
Кажуць, што казкі зніклі ў мінулым —
Так, як дзяцінства, арэлі і мары
Сярод запыленых вузенькіх вуліц.

Вісціч уверсе — нахмурае неба.
Ведай, над горадам зорак не бачна.
Шкло ды бетон, тратуарная глеба
Ставяць на казцы то крыж, то працяжнік.

Толькі ў мяне — цэлы кошык паданняў,
Хопіць да самага светлага ранку.
Казкі квітнеюць, як кветкі герані
Перад старэнёмкі бабуліным ганкам.

Кацярына МІЗЕРЫЯ, студэнтка IV курса

Калыханка

Дзіўнай казкаю сон кладзецца...
І чароўнае нешта пляе.
Быццам коўдрай сагрэе сэрца,
Забярэ ўсе нягоды твае.

Дзесьці ціха па свеце крочыць
Ледзь заўважняя Мара твая.
Яна прыйдзе аднойчы ноччу,
Можа, заўтра... Цішэй удвая.

І паціху спяваць на вушка
Калыханку сваю пачне.
Бы дзіцятка, плячотна гушкаць...
Ад няшчасцяў усіх захіне.

Будзе ціха спяваць пра вецер
І пра зорку, што вабіць з нябёс,
Што няспынна вядзе па свеце
І малое прызначаны лёс.

Будзе ціха спяваць пра сонца,
Пра ласкавы праменьчык святла.
Ён здаецца сцяжынкай бясконцай,
Што заўсёды да ішчасця вяла.

Будзе ціха спяваць пра зоры,
Што на нас з-пад аблокаў глядзяць.
І на сэрцачку стомленым, хворым,
Быццам промні, імкнуча зазьяць.

Будзе ціха спяваць уночы
Незвычайную песню без слоў.
Сэрца біцца смялей захоча,
Зоркі-Мары народзяцца зноў.

Падставіўшы руку пад зарапад

Падставіўшы руку пад зарапад,
Падставіўшы пад зорачкі далоні,
Ісці наперад, бо шляхоў няма назад,
Ісці, нібы ў заакавымі палоне.

Падставіўшы пад зорны шлях руку,
Чакаць з нябёсаў дадзенага лёсу.
І крок зрабіць у вечную раку,
З вачэй сваіх хутчэй змахнуць слёзы.

Падставіўшы пад сонца прамяні
Аднойчы Богам дадзеныя крылы,
Спрабуць час душой сваёй спыніць,
Яго ні разу людзі не спынілі.

Падставіўшы пад зарапад душу,
Нібы дзіця, я буду ічырка верыць:
Калі ў малітвах Бога папрашу,
Адчыніць Ён усе зямныя дзверы.

Падставіўшы руку пад зарапад,
Дзе зорачка мне зноў ласкава свеціць,
Іду наперад, бо шляхоў няма назад,
Бо зорачка вядзе цяпер па свеце.

І буду я дыханнем саграваць
Адзіную сваю зямную мару.
Яна святло мне будзе аздаваць,
Усмішку малываць цяплом на твары.

Марыя НАВУМЧЫК, сёлетняя выпускніца

Сусвет

Я знепрытомнела.
Прачулася — гляджу:
Мяне святлом нябёс зачаравала.
У небіцці заліўшыся ў траву,
Я зоркі рысамі паміж сабой злучала.
І мне здалося, быццам цэлы свет
Сіцкаеца пад сцякай гэтых зорак:
Уверсе зіхаціць святло камет,
А на зямлі пануе толькі морак.
Усё, што ёсць, здавалася такім,
Як быццам бы жыцця не існавала.
А я, зламана жаданнем не адным,
Сама не ведала, чаму я тут ляжала.
Уверсе зіхаціць святло камет...
А на зямлі жыццё, грахі, пацуці...
А на зямлі няма на што глядзець...
Я на зямлі. Са мной мае пакуты.
Дзе ты?
Дзе я?
Дзе лепка?
Дзе Эдэм?
Навошта я гляджу на гэта неба?
Я апрытомнела.
Таму хадзем! Хадзем!
Мы станем таямнічасцю сусветнай.

Таёмнае

Таёмнае становіцца звычайным,
Але ў ім хапае цуду ўсё ж.
Як думаеш, што лепей: спачуванне
Або смяротны грэх жыцця ўздоўж?
Мне давялося слухаць неаднойчы
Ад маці словы: «Бліжніх возлюбі».
Усё добра. Ды занадта мала ночы,
Каб «возлюбіць» сябе, свае грахі.
І мне здаецца, кожнае жаданне,
Якое я прамовіць мару ўслых,
Запалачкай маленькай ціха стане,
І спаліць неба, і само зарыць...
Навошта гэта?
Я маўчу. Дакладна.
І усё навокал да нябёс імчыць.
Таёмнае становіцца звычайным.
Але нічога раптам не згарыць.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Чаму вёска Ліпава Калода такую назву мае

Згадзіся, даволі незвычайная назва для вёскі — Ліпава Калода. І, тым не менш, ёсць такая вёска ў Мінскім раёне, і ўваходзіць яна ў склад Калодзішчанскага сельсавета.

А вось чаму вёска такую назву атрымала, таго не ведаю. Але, напэўна ж, назва гэтая неяк з пчаларствам звязана, дакладней, з бортніцтвам.

І таму вось такая ў мяне з гэтай нагоды тапанімічная казка атрымалася.

Вёска, якая сёння мае назву Ліпава Калода, раней іншую назву мела, і многія яе жыхары бортніцтвам займаліся. Ды і як было не займацца, калі лясы вакол і мёду пчолы шмат маглі сабраць за летні перыяд. Так што і самім хапала, і ад продажу яго вялікі прыбытак многія бортнікі атрымалі. Аб гэтым ведалі гандляры і самі прыязджалі ў паселішча. Прыязджалі, скупалі тут у бортнікаў мёд, каб потым перапрадаць яго з выгадай для сябе. І ўсе задаволеныя заставаліся: і самі бортнікі, бо нікуды вазіць лішак мёду не трэба было, і, вядома ж, гандляры-перакупшчыкі, якія нямаюць на гэтым зараблялі.

А жыў у гэтай вёсцы адзін стары, які ніколі раней бортніцтвам не займаўся. Таму і жыў не проста небагата, а, можна сказаць, бедна. З халеба на ваду перабіваўся, і хата ў яго была ў такім стане, што яе, хутчэй, халунай назваць можна было, а ніяк не сапраўднай хатай.

Але вось аднойчы, як заўжды, у самым пачатку чэрвеня прыехалі гандляры-перакупшчыкі. Мёд, які пчолы сабралі за вясновы перыяд, лічыўся адным з самых лепшых, хоць і не так яго шмат было. Ды ўсё ж панеслі бортнікі гандлярам вясновы мёд хто колькі сабраў для продажу.

І тут, на здзіўленне ўсім, гэты стары, які ніколі раней бортніцтвам не займаўся і борцяў альбо калод уласных не меў зусім, столькі мёду прынёс на продаж, што былое бортнікі толькі рукамі развалі.

Ад'ехалі гандляры з мёдам, а ў бортнікаў толькі і размовы аб гэтым старым. Дакладней, аб тым, якім чынам ён столькі мёду займець змог.

— Ніякай па нашых борцях патаемна поўзаў? — выказаў меркаванне адзін з бортнікаў, а ўсе астатнія толькі галовамі заківалі ў знак згоды.

А трэба сказаць, што крадзеж мёду з чужых борцяў адным з самых цяжкіх злачынстваў у той час лічыўся. За гэта і забіць маглі без усялякага суда.

Вось толькі, па-першае, ніхто гэтага старога на месцы злачынства не толькі не злавіў, але і не бачыў ніколі. Ну, а па-другое, калі бортнікі са сваіх борцяў ды калод мёд бралі, не падобна было, каб хтосьці да іх там пчол турбаваў. Ды і мёду сабралі яны не менш, чым у гэтую ж пару мінулым годам...

Адкуль жа тады ў старога столькі мёду?

Меркавалі бортнікі, розныя думкі выказвалі, але да адзінай вясновы так і не прыйшлі. Выраслі толькі прасачыць за старым, ды так, каб ён гэтага не заўважыў. Два хлопцы, сыны бортнікаў і самі бортнікі-пачаткоўцы, узліся гэтым заняцям і на наступную раніцу

ціхенька падкраліся да халуны, калі стары яшчэ спаў.

Сама халуна хлопцаў не зацікавіла, але заўважылі яны побач з ёй, на старой ліпе калоду. Невысока тая была прымацавана да дрэва, а калі падышлі бліжэй, то зразумелі, што пустая яна. Не чуваць было знутры гудзення пчол, аніводная не выпаўзла праз лятко, хоць ужо зусім развіднела і час быў па нектар лясны ляцець.

Бортнікі часта вывешвалі такія калоды ў лесе ў спадзяванні, што пчаліны рой выбярэ яе для жытла. Але для гэтага менавіта ў лесе калоды вывешвалі, і, вядома ж, на вышыні адпаведнай. А тут хіба ж пчолы паквапяцца на калоду гэтую, ды яшчэ і на такой малой вышыні? Да таго ж старая яна, патрэскалася ўся...

У гэты час рыпнулі дзверы халуны і адразу ж кінуліся прэч хлопцы. Але далёка не адбеглі, затаіліся ў хмызняку, сядзячы, назіраюць. Глядзячы: выйшаў

Тут трэба сказаць, што пэўная закрытасць і нават замкнёнасць бортнікаў прыводзіла да таго, што ім і сапраўды прыпсвалі навыкі знахараў і ведунюў. Але ж ведзьмакамі людзей, што займаліся медаборам, ніколі не лічылі.

Пачуў стары людскія воклічы, выбег з халуны сваёй. А вяскоўцы яго акружылі і крычаць прама ў твар:

— Прызнавайся ў вядзьмарстве, чорны чараўнік! Паведай людзям, як ты мёд здабываеш, чаму шэршню на людзей напускаеш!

Збялеў стары ад жаху, на калені ўпаў. — Не вядзьмак я! — крычыць. — Усё раскажу, што са мной здарылася і якім чынам у мяне калода гэтая аказалася!

І паведаў стары вяскоўцам аб адным выпадку, калі ранній вясной наведваўся ў іх вёску жабрак, ды вяскоўцы і самі яго добра памяталі...

Прышоў ён у вёску адвечоркам, пачаў стукацца ў дзверы то адной, то другой хаты, на начлег прасіцца,

і праз дзень таксама. За тое, што не збырог стары таямніцу ліпавай калоды, перастала яна яго мёдам адорваць.

Даведаліся аб гэтым вяскоўцы, паўздыхалі, ды ўсё ж паставілі талакой хату старому, праўда, ажно на іншым канцы вёскі. А ліпава калода на ранейшым месцы засталася, і час ад часу прывозілі да яе вяскоўцы старога (бо хадзіць у такую дачыню цяжка было яму), усё чакалі, што злітуецца калода і зноўку будзе мёд людзям даваць.

Але, колькі стары ні прасіў, не мёд выцякаў з калоды, а шэршні зліяны выліталі. І тое ж адбывалася, калі хто іншы спрабаваў улагодзіць калоду гэтую...

Таму махнулі вяскоўцы на калоду рукой, а некаторыя бортнікі нават узрадваліся, што іх мёду аніякай канкурэнцыі больш не будзе. Той-сёй нават прапаноўваў спаліць ліпавую калоду разам з халунай, ды толькі гэтка праранова падтрымкі ў вяскоўцаў не знайшла.

Шоў час, стары той памёр у новай хаче, была халуна яго амаль што развалілася, але па-ранейшаму вісела на ліпе калода, хоць людзі да яе рэдка цяпер падыходзілі. І тое ў асноўным зухаватая вясковая моладзь, якой вельмі падабалася шэршню тых крышачку падражніць...

А аднойчы ішла жанчына з маленькай дачкой непадалёку ад халуны і спынілася на хвіліначку з суседкай словам перакінуцца. А дзе хвіліначка, там і пяць, і дзесяць... А таго не ўбачыла жанчына, як падбегла малеча да ліпы. Толькі тады заўважыла маці, дзе дачка знаходзіцца, калі правяла дзяўчынка далонькай па калодзе і папрасіла тоненькім дзіцячым галаском:

— Ліпава калода, дай мне крышачку мёду!

Пэўна ж, ад дарослых пачула раней гэтыя словы.

— Бяжы адтуль, дачушка! — закрычала ў распачы жанчына. — Уцякай хуценька!

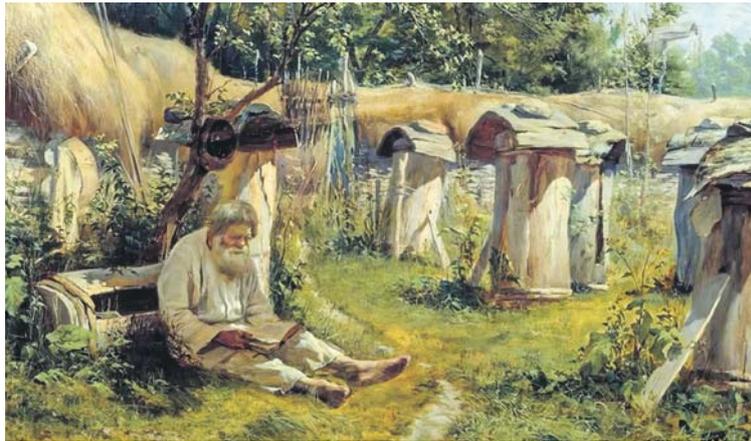
А сама да дачкі кінулася, але разумела, што не паспявае ўжо...

Калі ж дабегла, то са здзіўленнем убачыла, як выцякае з калоды залацісты мядовы струменьчык, і выцякае ён прама ў маленькія далонькі дзяўчыны, бо аніякага посуду яна з сабой не мела.

З таго часу зноў пачала ліпава калода людзям мёд даваць, але тады толькі, калі гэтая дзяўчынка просьбу выказвала. Шмат гадоў такое адбывалася з ранній вясны да позній восені, і таму прызвалі вяскоўцы сваё паселішча — Ліпава Калода. Але суседзям аб тым, чаму такую назву вёсцы далі, анічога не казалі, бо баіліся, што зноў пакрыўдзіцца на іх калода і замест мёду пачне шэршню частваць.

А потым вырасла дзяўчынка тая, прыгожай дзяўчынай стала. Пасватаўся да яе хлопец з гэтай жа вёскі, вяселле яны згулялі. А ноччу моцная навалніца пачалася, і ўдарыла маланка ў тую ліпу, на якой калода вісела. Так і згарэла калода, і нічога ад яе не засталася.

Дакладней, засталася назва вёскі, і дайшла гэтая назва ажно да нашага часу. І я спадзяюся, што жыхары Ліпавай Калоды не пакрыўдзіцца за гэты занадтавольны пераказ гісторыі паходжання назвы іх роднай вёскі.

стары з гліняным збанам у руках. Потым падышоў да калоды, правёў па ёй рукой і прагаварыў гучна:

— Ліпава калода, дай мне крышачку мёду!

І тут у хлопцаў ад здзіўлення вочы на лоб палезлі. Паліўся з лятка мёд і да таго часу ліўся, пакуль збан мёдам не напоўніўся. Пасля гэтага падхапіў стары збан з мёдам і зноўку ў халупу сваю пашыбаваў.

А хлопцы дадому кінуліся, але пакуль нікому аб тым, што бачылі, не сталі апавядаць. Замест гэтага схопілі драўляны кабэрак і зноўку да халуны старога пабеглі. Ціхенька падышлі да калоды, падставілі кабэрак, потым адзін з хлопцаў правёў рукой па калодзе і прапаштаў:

— Ліпава калода, дай мне крышачку мёду!

Але замест мёду выліцелі з калоды не пчолы нават — шэршні. І адразу ж на таго хлопца накінуліся, што мёду прасілі. А на яго сябра нават увагі не звярталі. Ледзьве ўцяклі хлопцы ад халуны, прычым таго з іх, каго шэршні добра пакусалі, сябар на ўласных плячах дамоў прывалок. А там ледзьве выхадзілі небараку, бо ад укусаў шэршню і памерці надоўга.

Калі даведаліся вяскоўцы аб тым, што адбылося, захваляваліся яны і ўсе разам да халуны старога накіраваліся.

— Вядзьмарства гэта чорнае! — пачуліся разгневаныя воклічы. — Смерць ведзьмаку!

вось толькі быў гэты жабрак такі брудны ды смрадзючы, што ніхто не рызыкнуў яго нават у сенцы ўпусціць. І толькі ў халуце старога пашчасціла пераначаваць.

— А раніцай, — працягнуў свой апоўвед стары, — перад тым, як маё жытло пакінуць, убачыў жабрак гэтую старую патрэсканую калоду, якая даўно ўжо без усялякай справы ў сенцах валялася. Нахіліўся ён над калодай, пачаў штосьці шаптаць. А потым сказаў мне, каб павесіць я калоду гэтую на ліпу, але невысока. І кожную раніцу, калі я правядаў па калодзе далонню і прагавару: «Ліпава калода, дай мне крышачку мёду!», яна мне будзе поўны збан мёду даваць.

Змоўк стары, але вяскоўцы таксама моўчкі на яго глядзелі, і вымушаны быў ён апавядаць далей:

— А напрыканцы папярэдзіў мяне жабрак, каб нікому я не казаў аб гэтай калодзе! Але не вытрымаў я, вырашыў прадаць мёд, каб за тры грошы, што атрымаю, хату сабе новую паставіць...

І тут заплакаў стары, а стараста вёскі яму і кажа:

— Хату мя табе паставім, а за гэта ты будзеш з намі мёдам дзяліцца!

Згадзіўся стары на гэтую ўмову, а што яму яшчэ заставалася. Але, калі назаўтра раніцай падышоў да калоды, правёў па ёй рукой і вымавіў патрэбныя словы, зноўку выліцелі з калоды шэршні, і ледзьве паспеў ад іх стары ў халуце сваёй схаватца.

Бальнік Багдановіча

Май-чэрвень — складаны час для выпускнікоў агульнаадукацыйных школ рэспублікі, бо яны здаюць выпускныя экзамены і рыхтуюцца да паступлення ў ВНУ. А ў гэтым годзе яшчэ і новаўвядзенне — адзінаццацікласнікі здавалі два цэнтралізаваныя экзамены, падлік балаў за якія выклікаў шмат спрэчак, вырашаць іх давалася на самым высокім узроўні. А што адбывалася стагоддзе таму і раней, якія экзамены здаваў Максім Багдановіч, які сярэдні бал па выніках навучання меў наш геній? Ці захаваліся бальнік і атэстат Максіма Багдановіча? Адказы на гэтыя пытанні шукаем у дакументах гімназіі, якія захоўваюцца сёння ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча, Беларускай дзяржаўнаму архіве-музеі літаратуры і мастацтва, архівах Ніжняга Ноўгарада, Яраслаўля, Масквы.

Максім Багдановіч, 1911 г.

Вядома, што Максім паступіў вучыцца ў гімназію даволі позна, у 1902 годзе (у 11 з паловай гадоў). Да ўступных экзаменаў яго рыхтаваў бацька Адам Ягоравіч, і, па ўспамінах, праблем не было. Узніклі праблемы крыху пазней, у 1906 годзе, калі Максім вучыўся ў 4-м класе Ніжагародскай мужчынскай гімназіі. У Цэнтральным архіве Ніжагародскай вобласці захоўваецца цікавы дакумент — ліст дырэктара Ніжагародскай гімназіі Гардзева на імя Упраўляючага Маскоўскага вучэбнага округа. Кіраўнік гімназіі звяртаецца аб «дазволі вучню IV класа Максіму Багдановічу, пакінутаму на другі год у тым жа класе

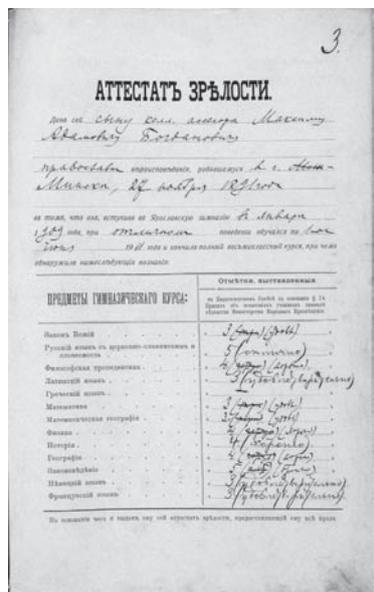
Матэматычныя навукі выклікалі цяжкасці ў Максіма Багдановіча, але, калі толькі матэматыка не прымянялася ім у вершаскладанні, у сілаба-танічнай сістэме, пры напісанні санетаў, актаў, трыялетаў і пад. Важна зусім іншае — не тое, якія балы ў цябе ў атэстаце, а тое, што ў цябе павінен быць любімы прадмет. Няхай гэта матэматыка, беларуская літаратура ці фізкультура, але ў гэтым прадмеце ты лепшы за ўсіх аднакласнікаў, найлепшы ў свеце...

з прычыны неспаспяховасці па лацінскай і французскай мовах і алгебры, трымаць іспыт на гэтых прадметах у будучым жніўні месяцы». Пераэкзамяноўка не дапамагла, гімназісту, які ўжо пачаў займацца вершаскладаннем і марыў стаць знакамітым беларускім пісьменнікам, прыйшлося яшчэ адзін год правесці ў 4-м класе.

М. Багдановіч у ведамасці.

Можна заўважыць, што малодшы брат паэта вучыўся досыць добра (аднакі толькі «4» і «5»), а поспехі ў матэматыцы вылучаны асобна.

Некаторыя даследчыкі «кідаюць папрокі» ў бок супрацоўнікаў музея за тое, што мы нібыта хаваем атэстат Максіма Багдановіча, бо баімся паказаць яго адзнакі як адмоўны прыклад для юных наведвальнікаў. Гэта не зусім так, нават школьнікі разумеюць, што, калі ты стаў класікам беларускай літаратуры, не так істотна, якія балы ты меў па гісторыі, матэматыцы і фізіцы. На жаль, атэстат Максіма Багдановіча (арыгінальны дакумент) не захаваўся, а вось копія яго сёння знаходзіцца ў фондах Дзяржаўнага архіва Яраслаўскай вобласці, у фондзе Яраслаўскай мужчынскай гімназіі, як і копіі атэстатаў аднакласнікаў паэта.

Атэстат М. Багдановіча.

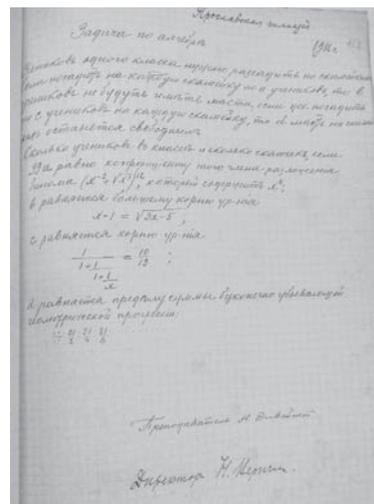
Справа ў тым, што атэстат М. Багдановіча быў выдадзены на рукі пры паступленні ў Дзямідаўскі юрыдычны ліцэй і, хутчэй за ўсё, згарэў падчас пажару ў 1918 годзе. А вось копія атэстата, якая захоўвалася ў архіве гімназіі, бо маглі ўзнікнуць патрэба ў выдачы дубліката, дажыла да нашага часу.

Атэстат сталасці выдадзены сыну калежскага асэсара Максіму Адамавічу Багдановічу, праваслаўнага веравызнання, які нарадзіўся ў Мінску 27 лістапада 1891 года. У студзені 1909 года паступіў вучыцца ў Яраслаўскую гімназію, пры выдатных (!) паводзінах навучаўся да 1 чэрвеня 1911 года. Няхай не здзіўляе тое, што паводзіны раптам сталі выдатнымі, на самай справе не сталі, згэдкі пра гэта ёсць ва ўспамінах, але адміністрацыя Яраслаўскай мужчынскай гімназіі вырашыла, відаць, не псаваць атэстаты сваім вучням, таму і аказалася, што «выдатныя паводзіны» ў кожным атэстаце выпускнікоў 1911 года. Па адзнаках бачым, што вучыўся М. Багдановіч сярэдне, ёсць і пяціцёркі, і чацвёркы, але большая колькасць балаў — гэта «здавальняюча», таму і сярэдні бал атэстата выпускніка Яраслаўскай мужчынскай гімназіі Максіма Багдановіча — 3,666...

Супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча працягваюць пошук дакументаў Багдановіча-гімназіста ў архівах і музеях розных краін. Дзякуючы валанцёру і сябру музея Наталлі Даронінай, не так даўно ўдалося адшукаць дакументы, якія расказваюць пра апошнія гімназічныя экзамены выпускнікоў Яраслаўскай гімназіі ў 1911 годзе. Гэтыя дакументы захоўваюцца

ў Цэнтральным гістарычным архіве горада Масквы, бо некалі Яраслаўля уваходзіў у Маскоўскую вучэбную акругу. Сярод дакументаў ёсць «Ведомость о подвергшихся испытанию и удостоенных аттестата или свидетельства зрелости». Усяго здавалі экзамены 90 чалавек, з іх 77 — гімназісты, па выніках іспытаў атэстаты ці пасведчанні атрымалі толькі 70 гімназістаў. Выпускнікі 1911 года атрымалі 13 медалёў, у тым ліку 3 залатыя і 10 сярэбраных, пры гэтым падкрэслівалася, што некаторыя «медальісты» маюць здольнасці для вывучэння ўсіх навук, астатнія — да таго ці іншага прадмета, напрыклад, матэматыкі.

Захаваліся ў справе экзаменацыйныя заданні 1911 года, напрыклад, па рускай мове гімназістам была прапанавана наступная тэма: «Какой идеал человека и гражданина завещал нам Грибоедов?». Цікава было б прачытаць думкі-разважаны Максіма Багдановіча на гэтую тэму. На жаль, пакуль пісьмовыя адказы не выяўлены. Вядома, што ў тагачаснай гімназіі вучыліся замежныя мовы, таму ў пераліку экзаменаў «Тэма для экстрэнаў па нямецкай мове ў 1911 годзе». Неабходна было зрабіць пераклад на нямецкую тэксту Вальтэра пра Дэмафена, перакласці з рускай на французскую і падрыхтаваць пераклад тэксту французскага гісторыка Луі Адольфа Цьеры пра Напалеона. Ёсць сярод дакументаў узоры матэматычных задач, у тым ліку па арыфметыцы, алгебры, геаметрыі. Пад задачамі — подпіс выкладчыка матэматыкі М. Фівейскага і дырэктара М. Вярыгіна. Супрацоўнікі музея М. Багдановіча звярнуліся да сяброў, выкладчыкаў, матэматыкаў з просьбай ацаніць складанасць экзаменацыйных задач. Вадзім Зеляноў, кандыдат фізіка-матэматычных навук, выкладчык, адзначыў: — «задачкі крутыя», арыфметычныя задачы ўваходзілі ў навучальную праграму раней, сёння гімназістам равыць іх будзе складана, пра біном і геаметрычныя прагрэсіі распавядаюць на першым курсе ВНУ, а стэрэаметрыя ва ўсе часы выклікала цяжкасці.

Задача па алгебры.

Ведаем, што матэматычныя навукі выклікалі цяжкасці ў Максіма Багдановіча, але, калі толькі матэматыка не прымянялася ім у вершаскладанні, у сілаба-танічнай сістэме, пры напісанні санетаў, актаў, трыялетаў і пад. Важна зусім іншае — не тое, якія балы ў цябе ў атэстаце, а тое, што ў цябе павінен быць любімы прадмет. Няхай гэта матэматыка, беларуская літаратура ці фізкультура, але ў гэтым прадмеце ты лепшы за ўсіх аднакласнікаў, найлепшы ў свеце...

Ірына МЫШКАВЕЦ
Фота з Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

Бібліяграфія спрыяе вывучэнню ўніверсітэцкай гісторыі

У Гродзенскім дзяржаўным універсітэце пабачыла свет надзвычай цікавае выданне «Ад гімназіі да ўніверсітэта: бібліяграфічны паказальнік, прысвечаны 80-годдзю стварэння Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы». Укладальнікі гэтага ёмістага, багатага фактаграфічна і бібліяграфічна тома, — Вольга Іванаўна Булай і Грына Іванаўна Селюжыцкая.

У анатацыі да паказальніка зазначаецца наступнае: «...У кнігу ўключаны дакументы па гісторыі станаўлення інстытута і развіцця ўніверсітэта, а таксама звесткі пра людзей, чые лёсы перапляліся з гісторыяй ВНУ. Выданне складаецца з сямі раздзелаў і анатаванага паказальніка кніг па гісторыі ўніверсітэта. Укладальнікамі вылучаны матэрыял выключна па гісторыі ВНУ, а ў раздзел «Пра выкладчыкаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы» ўвайшлі толькі звесткі біяграфічнага характару».

Выданне, якое рэкамендувана Саветам факультэта гісторыі, камунікацыі і турызму, ажыццёўлена пад рэдакцыяй дырэктара бібліятэкі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Мікалая Грынько. Ён выступае ў кнізе і з лаканічнай, але вельмі цёплай, эмацыянальнай і жыццёсцявардальнай прадмовай, напрыканцы якой заўважае: «Шаноўныя чытачы! Запрашаю вас азнаёміцца з нашай слаўнай гісторыяй, з унікальнымі асобамі шматгаспадарчых Купалаўскай сам'і! Рэцэнзенты — доктар гістарычных навук, прафесар Святлана Марозава, дырэктар Фундаментальнай бібліятэкі БДУ,

кіраўнік каардынацыйнага і метадычнага цэнтра бібліятэк устаноў вышэйшай адукацыі Беларусі Уладзімір Кулажанка.

У першым раздзеле 302-старонкавага выдання — «Гісторыя педагагічнага інстытута» — бібліяграфічныя крыніцы па нараджэнні і развіцці педагагічнага інстытута да 1977 года. Другі раздзел — «Адкрыццё ўніверсітэта» — бібліяграфічныя крыніцы, у якіх асвятляюцца пераўтварэнне Гродзенскага педагагічнага інстытута імя Янкі Купалы ва ўніверсітэт. У трэцім раздзеле — «Гісторыя Гродзенскага ўніверсітэта» — прадстаўлена інфармацыя па гісторыі ўніверсітэта да 2018 года ўключна. Раздзелы «Ганаровыя прафесары ГрДУ імя Янкі Купалы», «Рэктары ўніверсітэта», «Пра выкладчыкаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы» складзены на аснове інфармацыі, прадстаўленай у выданнях, сабраных у анатаваным паказальніку кніг па гісторыі ўніверсітэта, а таксама перыядычных выданнях, якія выдае ўніверсітэт. Сёмы раздзел — «Гісторыя Навуковай бібліятэкі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы на старонках друку» — змяшчае

Фота з сайта grsu.by

бібліяграфічныя крыніцы пра стварэнне бібліятэкі пры педагагічным інстытуце ў 1940 годзе і яе развіцці на пачатак 2019 года (паказальнік пабачыў свет у 2020 годзе).

Такое шматабзажнае бібліяграфічнае выданне — выключна важная крыніца інфармацыі па вывучэнні гісторыі ўніверсітэта ва ўсіх яе праявах. «Бібліяграфія — дзіўная галіна дзейнасці, яна выходзіць дакладнасьць, эрудыцыю і грунтоўнасць, грунтоўнасць ва ўсіх сэнсах» (Дзмітрый Ліхачоў). Паказальнік, выданы ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы, — светач не толькі ў вывучэнні гісторыі, спасціжэнні лёсу вядучага ўніверсітэта Гродзеншчыны і краіны, гэта яшчэ і энергетычны падмурак памкненняў адкрываць шырокі свет навукі. Праз, здавалася, маўклівыя

бібліяграфічныя спасылкі чытачу (а, як правіла, бібліяграфічны паказальнікі бяруць у рукі чытачы, якія здольны ставіць у сваіх росшуках канкрэтныя мэты) падказваецца шырокі прасцяг у дарозе да навуковых адкрыццяў. І гэта дасягаецца і рэльефным бібліяграфічным расповедам пра вучоных, прафесараў, якія працавалі ў сценах універсітэта альбо і цяпер працуюць у Купалаўскім... Яркімі шматаблічнымі постацямі паўстаюць перад уважлівым чытачом Таццяна Яўгенаўна Аўтуховіч, Іван Аляксандравіч Басюк, Аляксандр Уладзіміравіч Богуш, Алёна Уладзіміраўна Валчэцкая (Цюнянкова), Мікалай Аляксандравіч Даніловіч, Ігар Васільевіч Жук, Чэслаў Станіслававіч Кірвель, Марыя Іосіфаўна Канюшкевіч, Іван Платонавіч Крэнь, Іван Якаўлевіч Лепешаў, Святлана

Піліпаўна Мусьенка, Аляксей Міхайлавіч Пяткевіч, Аля Мікалаеўна Петрушкевіч, Алена Вітальеўна Рудца, Павел Уладзіміравіч Сцяцко, Міхаіл Аляксандравіч Ткачоў, Валерыі Мікалаевіч Чарапіца... Выдатна, што не абыдзены ўвагай інтэрв'ю, якія давалі журналістам вучоным. Паслухайце адны толькі назвы гэтых тэкстаў: «Жыць заўсёды імкнўся сумленна...»; «Шчасце — катэгорыя немагэрыяльная...»; «Галоўнае — прыняць адзін аднаго»; «У жыцці нет черноиков»; «Спласціць доўг перад роднай зямлёй...»; «Увесь час патрабуюцца звышвыдаткі духоўных сіл»...

Бібліяграфічны паказальнік, выданы ў Гродне, аддрукаваны ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы, мае наклад 100 экзэмпляраў. Кніга — яркі ўнёсак ва ўніверсітэцкае ведазнаўства. І не толькі гродзенскае... Імёны выпускнікоў Купалаўскага ўніверсітэта, яго прафесараў, выкладчыкаў вядомы ва ўсёй нашай краіне. Застаецца параіць мець бібліяграфічны паказальнік «Ад гімназіі да ўніверсітэта...» усім вядучым бібліятэчным цэнтрам краіны. Упэўнены, што кніга не будзе пыліцца на паліцах бібліятэк, а спатрэбіцца сваёму чытачу і даследчыку. А для многіх арганізатараў стане яшчэ і прыкладам універсітэцкай, навуковай, ды і рэгіянальнай, краязнаўчай бібліяграфіі таксама.

Раман СЭРВАЧ

Тры сустрэчы — каб помніць вечна...

Да 75-годдзя Анатоля Шаркова

Як раскажаць цяперашнім 9-класнікам пра годнага чалавека? Яны яшчэ не вучыліся ў гімназіі, калі Анатоль Васільевіч наведваў наш горад (адзіны раз!). 25 красавіка 2015 года тут быў арганізаваны круглы стол выкладчыкаў гісторыі, такім чынам адзначалі 20-годдзе выдання хронікі «Памяць. Лунінецкі раён». Ганаровым гасцем сустрэчы стаў доктар навук, прафесар, спецыяліст па ваеннай гісторыі, якога ведала завочна: некаторыя кнігі А. В. Шаркова з прыгаданнем лунінецкіх адрасоў прадстаўляла на старонках нашай раённай газеты «Лунінецкія навіны».

Выступленне Анатоля Васільевіча не магло не ўразіць — кароткае, але вельмі эмацыянальнае! Пасля сустрэчы ў гімназіі ён папрасіў пазнаёміць з памятнымі мясцамі ваеннай гісторыі Лунінца. Абмежаваны па часе, наведвалі самыя важныя аб'екты. Вырашылі, што працягнем экскурсію пры наступным візіце гасця ў наш горад.

У студзені 2016 года радаваліся за суайчыннікаў, якіх узнагародзілі прэміяй Прэзідэнта «За духоўнае адраджэнне». Падрывталі інфармацыю ў нашу «раёнку», што на сцэне Палаца Рэспублікі разам з уладзькам Венямінам, ураджэнцам Лунінца, узнагароды атрымлівалі людзі, якія наведвалі наш горад, у тым ліку пісьменнік Анатоль Васільевіч Шаркоў.

Нумар газеты з гэтай публікацыяй змагла ўручыць толькі ў сакавіку 2018 года, калі ў Мінску сустрэліся на міжнароднай канферэнцыі «Чалавечнасць у гады бесчалавечнасці» ў памяць пра 75-ю гадавіну трагедыі Хатыні. Прадстаўнікі шэрагу еўрапейскіх краін, постсаветскіх Украіны і Літвы, а таксама некаторыя суайчыннікі, якія сваю дзейнасць ажыццяўлялі на замежных грантах, перайшлі межы прыстойнасці. Іх прамовы прадстаўлялі тое перапісанне гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, якому удалося супрацьстаяць

увядзеннем артыкулаў аб адказнасці за скажэнне праўды пра мінулае. Але заканадаўства змянілася толькі пасля падзей жніўня 2020 года. За некалькі гадоў да гэтага прафесар Шаркоў даў пераканаўчы адпор маладым і не вельмі людзям, якія спрабавалі зняважыць падзвігі пакалення пераможцаў...

Дамовіліся, што ў шчыльным графіку Анатоля Васільевіч знойдзе «фортку», каб прыехаць у Лунінец на адну з традыцыйных духоўна-патрыятычных праграм. Але год падарыў і трэцюю сустрэчу.

У верасні 2018-га на Брэстчыне праводзілася святая беларускага пісьменства. У горадзе Іванава Анатоля Васільевіч павітаў лунінчан і нашых гасцей — дэлегацыю землякоў з пабраціма Лунінца — горада Палеск Калінінградскай вобласці. Папрасілі зрабіць здымак на памяць. Анатоль Васільевіч усміхнуўся: «Ну, што, наступны раз — у Лунінцы?»

Падчас Дня пісьменства ў Іванава.

Падчас узнагароджання лаўрэатаў прэміі Прэзідэнта «За духоўнае адраджэнне».

Сёлета сустрэліся толькі памінанем... Бібліятэкар гімназіі Грына Пятроўна Раманчук у рамках Тэдня кнігі падрыхтавала выстаўку выданняў «Жыць і помніць» — гэты праект рэалізоўваў Анатоля Шаркоў у супрацоўніцтве з аднадумцамі.

Падчас выступлення я імкнулася данесці гімназістам простую ісціну: толькі творчая праца пакідае спрыяльны след вечнай памяці. Веру, што актыўныя педагогі арганізуюць памонніцтва класа ў Мінск і ў храме-помніку ў гонар Усіх Святых дасведчаныя дзеці змогуць сказаць: «Адзін з удзельнікаў стварэння Крыжыты наведваў нашу гімназію...» Спадзяюся, што многія адкрыюць «святых крыніцы» (назва адной з кніг) пісьменніка, каб даведацца праўду пра вельмі супярэчлівыя падзеі на нашых землях. Дзейная любоў да Белай Русі, якой Анатоля Шаркоў прысвяціў жыццё і творчасць, служыць сучаснікам прыкладам сапраўднага патрыятызму.

 Таццяна КАНАПАЦКАЯ
 Фотаздымкі з архіваў аўтара і гімназіі

Міжсардэчнай мовай кветак

Святкаванне, якое аб'яднала аматараў мастацтва прыгажосці і творчасці, нагадала купальскае: быццам знайсці сваю папараць-кветку сярод мноства іншых. Такой стала выстаўка Вольгі Гайдукевіч з назвай «Floral art» у галерэі «Арт Фабрыка».

На шматлікіх фотаздымках, што экспанаваліся ў галерэі, — каля трыццаці жаночых вобразаў, створаных куцюр'е кветкавай моды Вольгай Гайдукевіч. Гэта выглядала сапраўдным чудам, ад якога нельга было адвесці вачэй. Прыгожыя постаці адбываюцца і застаюцца ў зрокавай памяці, як сапраўдныя шэдэўры. Зачараваная, падоўгу стаяла насупраць кожнага партрэта. Прыгажосць — гэта сіла, якая можа стрываць агрэсію і нейтралізаваць злосць.

Падчас адкрыцця часовай экспазіцыі.

Вольга Гайдукевіч, фларыст міжнароднага класа, заснавальніца школы «Rozaazora», умее здзіўляць. Насамрэч нікому іншаму не падалося б магчымым зрабіць сукенку з... капусты. Ці з засохлага лісця хосты. Альбо капялюш — з восеньскіх кветак, якія ў наступную ноч загінулі б ад марозу. Ці футра з галля сасны. Не кажучы пра святочныя кветачныя строі для балю або подыуму высокай моды з руж, гваздзікоў, гіпсафілаў. Але ж калі паразважаць рацыянальна: навошта рабіць сукенку з кветак ці раслін? Хіба можна ў ёй хадзіць, якая б прыгожая яна ні была? І ці будзе яна насіцца? Ці не глуштва гэта — рабіць адзенне, у якім нельга нават варухнуцца? На гэтае пытанне адказала майстрыца:

— Сёння мы выходзім з ценю. Існуе мастацтва з назвай флорал-арт. І яго паважаюць ва ўсім свеце. Але нас мала, адзінкі. Бо адзінкі здольны ахвяраваць сваім спакоем, энергіяй, сродкамі і часам дзеля твора, які потым знікае на вачы. На першы погляд, гэта вар'яцтва: рабіць тое, што жыве самае найбольшае — суткі. Кветкі вянуць, гэта ведае кожны. Таму працаваць трэба вельмі хутка, і аднаму чалавеку гэта не пад сілу. Мы працуем разам з майстрамі з майб школы фларыстыкі, і гэта не толькі марафон на час, але і асацола. Вобраз павінен спачатку нарадзіцца ва ўяўленні. Але не толькі вобраз, але і тое, як яго ажывіць. Фларыст-куцюр'е перад пачаткам працы павінен бачыць ва ўяўленні ўсё: і якая гэта будзе мадэль, і візаж твару, і позу мадэлі, і фасон адзення, і якія спатрэбяцца кветкі, і дзе іх узяць, і тое, як гэта трэба сфагграфавать. Таму ў адным творы-вобразе — напружаная праца цэлага калектыву. І ўсё дзеля аднаго фотаздымка! А інакш прыгажосць не захавача. Мы робім фотасесію, і вельмі цяжка бывае выбраць толькі адзін кадр для выстаўкі ці для друку.

Пад кожным партрэтам напісана, які выкарыстаны матэрыял. «Спаржа, ружа, півоні, бэз, хоста, рамонкі, гладыёлусы, вярціні, лісце пальмы...» Вось маленькая балерынка з тварам, нібы з палотнаў Рафаэля, у пацы з кветак. Вось дзяўчына, на галаве якой — сапраўдны нацюрморт. А вось прыгажуня ў белай кашулі і беларускай намітцы на галаве з белых і ружовых кветак. Надта ўражае вобраз лясной дзевы з поглядам дзікуні ў футры з дзівоснай сівай сасны. Збіральныя вобразы іспанкі ў танцы, азіяцкая жаночая прыгажосць, мода з каталогаў французскіх куцюр'е, нечаканыя рашэнні з той самай сукенкай з капусты ці слязьмі... А капялюш

Фрагмент часовай экспазіцыі.

з лісця эўкаліпта? А каралі з кукурузы, што нагадваюць бурштывавыя?! Ёсць міжнародная і міжсардэчная мова кветак, і ніякая іншая не дапаможа перажыць тэя пацудзі, якія ўзнікаюць ад гэтай выстаўкі. Дарэчы, Вольга ведае пяць моў. Але мова кветак — шостая: гэта міжнароднае кветкавае эсперанта будзе зразумела і ў Афрыцы, і ў Антарктыдзе. Недарэмна сімвалам экспазіцыі стала прыгажуня мулатка з ружай у вуснах. Цікава, што гэтая мадэль — беларускамоўная дзяўчына. Вольга Гайдукевіч распавяла пра ўсіх мадэлей — удзельніц выстаўкі. Тут ёсць і спывачка, і журналістка, і балерына, і танцорка фламенка, і студэнтка, і візажыстка, і фларыстка...

Вольга памятае, адкуль у яе з'яўлялася кожная кветка! Яна распавяла пра бабулю, у агародзе якой шмат гэтага багацця ў любы сезон, пра тое, як шкадавала выкінуць галіны навагодняй сасны, пра сохляе лісце хосты ў двары магулі, якое прыхапіў мароз, — яно выглядала так крэатыўна, што давялося хутка шукаць мадэль і фатографа, каб зберагчы ў кадры неверагодную сукенку ў стылі 1950-х «ад Дыёр». А потым гэтае фота ўпрыгожыла вокладку міжнароднага часопіса. Наведвальнікі выстаўкі даведаліся пра тое, што зімова-шэра-карычневая гартэнзія, якую не паспелі зрэзаць увосень, можа быць сапраўднай знаходкай і выглядаць проста неверагодна...

Таццяна ДАШКЕВІЧ,
фота аўтара

Шчасце падзяліцца тым, чым ты з'яўляешся...

Паяднань тэрапеўтычны эффект і мастацкае святкаванне — адна з галоўных задач мастачкі-аматара, урача-рэфлексатэрапеўта і псіхатэрапеўта Тамары Турбінскай. У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа экспануецца персанальная выстаўка яе карцін. На палотнах у асноўным кветкі і гарадскія пейзажы, якія ствараюць адчуванне лёгкасці, хуткаччэнасці і зменлівасці жыцця, вучаць заўважаць дробязі і радавацца кожнаму імгненню.

Адметным быў шлях, які прывёў амаатарку за мальберт, да пэндзяў і фарбаў. Малявала яна з дзяцінства, часта дапамагала маці, якая працавала педагогам, афармляла метадычныя дапаможнікі і газеты. Вельмі любіла маляваць алоўкам. Ужо ў сталым узросце Тамара апынулася ў кампаніі людзей, якія збіраліся разам для заняткаў па агульных інтарэсах: хтосьці пісаў фарбамі, іншыя вязалі шэдэлкам. Нехта займаўся валіянем. Тамара паспрабавала намаляваць алоўкам нацюрморт. Ёй настолькі спадабалася, што спачатку яна нават хацела сысці з асноўнай прафесіі, каб прысвяціць жыццё свайму хобі.

Але медыцына не адпусціла. «Яна — частка майго жыцця, не дапамагачь людзям я не магу!» — зразумела мастачка і працягвала маляваць на ўзроўні амаатара. Першай карцінай жыванісу стала выява кветак у вазе, сюжэт другой знайшла на фотаздымку найпрыгажэйшага куточка Іспаніі. Трэцяя карціна, па прызнанні аўтаркі, стала для яе

містычнай. «Горад у дажджы» быў напісаны за тры гады да таго, як... від з акна яе новай кватэры, нібы дзве кроплі вады, аказаўся падобным на карціну!

Сюжэты знаходзяцца ў самых нечаканых месцах: гэта можа быць фота ў тэлефоне альбо кадр, які мільгануў на экране тэлевізара. Але яна не капіруе ўбачанае: пэўныя дэталі гуцаць больш акцэнтна, чым у «арыгінале», некаторыя элементы з'яўляюцца большымі, чым у сапраўдныхнасці.

«Сон з дзяцінства», 2023 г.

Першая выстаўка адбылася два гады таму ў бібліятэцы Янкі Купалы. Ідэю яе арганізаваць падказалі сябры і шматлікія пацыенты. «Тады я зразумела: мая творчасць рана ці позна знаходзіць водгук у душах людзей, якім гэта блізка», — падзялілася мастачка.

— Вельмі хачу, каб тое, што я раблю як доктар, адлюстравалася ў тым, што пішу, — распавядала мастачка. — Наступная мая выстаўка будзе называцца «Мастацкая рэфлексатэрапія». Рэфлекс — гэта адлюстраванне. Значыць, лязненне тым, што можна адлюстравать на палатне, — прафесія і майстэрства мастака. Мару, каб яны супалі... Гэта зусім іншы ўзровень ацалення...

Увогуле, тэрапеўтычным можа стаць усё, пераканана Т. Турбінская: ад позірку на пэўны прадмет да карціны, якая ўздзейнічае магічна. Кожны чалавек у карціне знаходзіць уласную казку: жыццё, гісторыю сваёй хваробы ці свайго шляху. Мастачка-доктар, па яе словах, у кожную карціну ўкладае эмацыянальную сутнасць, пэўны выклік і жаданне абмяняцца думкамі.

Да таго ж карціны маюць уласцівасць назапашваць эмацыянальную інфармацыю людзей, якія на яе глядзяць, — прыйшла да высновы Т. Турбінская. Такім чынам, з часам выява можа стаць магутным лостэркам, і людзі гэта адчуваюць. Гэта і ёсць тэрапеўтычны эффект.

— Апошнім часам люблю эксперыментываць з памерамі палатна. Чым ён меншае, тым складаней пісаць. Трэба быць ювелірам, каб стварыць маленькую карціну, якая б адгукнулася. Падабаецца маляваць нядоўга — гэта як лаканічнасць фразы, як рубай Хаіма: калі можаш сказаць, то не кажы лішняе, — падзялілася Т. Турбінская.

Імпрэсіянізм, вечны пошук — тое, што найбольш характарызуе работы мастачкі. Адна з найбольш цікавых карцін на

выстаўцы — «Файны ліс». Асноўнае месца на палатне займае ваза з кветкамі, і толькі ў невялікім лостэрку побач (якое мае падабенства з партрэтам) — загадкавая мордачка жывёлы. Гэтая сімволіка звязана, па словах аўтаркі, з упадабаным месцам.

«Белы чамадан», 2023 г.

Прыцягвае ўвагу сярод краявідаў і кветак работа «Кот у чамадане». Сюжэт нарадзіўся імгненна, з жыцця. Спачатку гэта была выява белага чамадана, які належаў бацьку мастачкі. Але хацелася, каб ён не пуставаў. І тут сваякі далі фота хатняга гадаванца — і, нібы адчуўшы вандруны дух, ён арганічна ўпісаўся ў раскрыты чамадан...

Гэта шчасце — падзяліцца з іншымі тым, што ёсць у табе, сваімі эмоцыямі і перажываннямі. Найлепшымі адзнакамі для мастачкі з'яўляюцца выказванні пра яе работы накіштат: «Яны чапляюць, яны жывыя».

Яна БУДОВІЧ

Гастрольнае і балетнае лета Вялікага

Такое адчуванне, што сёлета арганізатары вырасцілі падкрэсліць: нам ёсць што любіць і чым захапіцца. Меркаванне, што мы не можам цаніць сваё, пакуль нехта не скажа, чаго яно насамрэч вартае, ужо не актуальнае! Прынамсі, у дачыненні да балета. І гэта падкрэсліў сёлета фестываль «Балетнае лета ў Вялікім».

Гэты праект добра вядомы аматарам вытанчанага мастацтва. Традыцыйна падмуркам яго праграмы былі менавіта айчынныя балеты — самае лепшае і новае, што пастаўлена цягам апошняга года. І звычайна Мінск наведваў нехта з гасцей, — такім чынам можна было прыцягнуць увагу да самой падзеі і прывабіць гледачоў да харэаграфічнага мастацтва. Згодна з вядомай формулай: каб на іншых паглядзець і сябе паказаць. Іншыя ўсё ж і былі галоўнай інтрыгай, калі па шчырасці. Сёлета госці таксама завіталі. Упершыню нават два калектывы: Варонежскі дзяржаўны тэатр оперы і балета і Башкірскі дзяржаўны тэатр оперы і балета. Іх выступленні адбыліся якраз калі беларускі балет быў на гастрольх у Расійскай Федэрацыі.

— Мы добра знаёмы з мастацтвам Масквы і Пецярбурга. Але нічога не ведаем пра іншыя рэгіёны Расійскай Федэрацыі. Генеральны дырэктар Вялікага тэатра Беларусі прыдумала праект, накіраваны на ўмацаванне сувязей з іншымі тэатрамі, калі і яны будучы прадстаўляць сваё музычна-харэаграфічнае мастацтва. Тое, што панарама расійскага балета будзе паказана ў нашых фестывалях, — даволі каштоўна, — адзначаў мастацкі кіраўнік Вялікага тэатра Беларусі Валянцін Елізар'еў.

Ну, магчыма. Што каштоўнага можна было паглядзець у артыстаў з Варонежа? Жаданне працаваць не толькі з класічнай харэаграфіяй, але рабіць і прадстаўляць сучасную. Цікава, што некалькі гадоў у Варонежы праходзіць фестываль «RE: Форма танца», дзе могуць паказаць сябе маладыя харэографы з разуменнем, што іх спектаклі пасля вынесуць на

сцэну акадэмічнага тэатра. А то і павязуць на гастролі як «Арлекінада.NEW» і «Кармэн.NEW», якія прадставілі ў Мінску. Нашы балетаманы здзілі авадзію — вядомая беларуская гасціннасць і тут працуе. Але пасля неяк падумалася, што ў нас каэфіцыент прыязнасці да сучаснай харэаграфіі насамрэч даволі высокі, як і патэнцыял трупы ў гэтым кірунку. Той жа балет «Анна Карэніна» ў харэаграфіі Вольгі Костэль, адзін з тых спектакляў, што якраз павезлі на гастролі, — прыклад сучаснага харэаграфічнага мыслення. Ды і Елізар'еў выдатна папрацаваў у свой час на гэта.

Сцэна з балета «Лебядзінае возера»

«Вось бы гэтага танцоўшчыка нам на Спартака...» — казала адна асабліва захопленая глядачка падчас паказу «Легенды пра каханне» Башкірскага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. Спектакль з усходнім каларытам у харэаграфіі легендарнага Юрыя Грыгаровіча — прыгожа і кранальна. Публіка ацаніла. І пачала чакаць свае спектаклі.

Ніколі не думала, што ў мяне спытаюць лішні квіткі на «Лебядзінае возера» беларускага тэатра, але гэта здарылася! Праўда, у 2021 годзе гэты балет у харэа-

графіі Елізар'ева быў абноўлены. А тут яшчэ танцаваць галоўныя партыі прыехалі Аксана Скорык і (наш) Эван Капітэн з Марыінскага тэатра. Гэта было цудоўна, але самае галоўнае — пры поўным аншлагу і з гарачымі авацыямі!

Што ўжо казаць пра «свежанькага» «Дон Кіхота», але з удзелам народных артыстаў Башкартастана Валерыя Ісаева і Рустама Ісхакава... Заўсёды цікава паглядзець нават ужо вядомы спектакль з іншымі выканаўцамі. А тут больш прыемна, калі прыеджаюць танцаваць беларусы, якія сталі вядомымі за мяжой, як Ксенія Аўсянік, зорка Берлінскага дзяржаўнага тэатра балета, разам са сваім партнёрам Дзіну Тамазлакару: так і «Жызэль» (у пастаноўцы І. Колба) можа раскрыцца інакш. І на балет хочацца хадзіць бясконца.

Хочацца хадзіць на беларускі балет. Бо іншыя дапамагаюць падкрэсліць тое, чым моцныя мы. Іншыя дапамагаюць зразумець, на што трэба звярнуць увагу, што падцягнуць, узмацніць — гэта яшчэ і падстава для больш дасканалай працы над сабой. Але нават пры ўсім пры гэтым... Няма чаго дзівіцца поспеху Беларускага балета на гастрольх.

— Гэтыя гастролі пачаліся ў межах XXXVI Міжнароднага фестывалю класічнага балета імя Рудольфа Нурэева ў Казані. Фестываль штогадовы, ён прымае найлепшыя тэатры свету, у ліку якіх мы бачым і Вялікі тэатр Рэспублікі Беларусь, — адзначаў Айдар Шайдулін, генеральны дырэктар прадзюсарскай кампаніі «Лобус прамоушн». — Таму мы запрасілі ваш тэатр узяць удзел у фестывалі з двума спектаклямі: «Дон Кіхот» у харэаграфіі Валянціна Елізар'ева і «Анна Карэніна» ў харэаграфіі Вольгі Костэль — я лічу, гэта пасляховае прачытанне твора Талстога, вельмі цікавая харэаграфія, цудоўная труппа. Які горад ні вазьмі, паўсюль былі аншлагі, вельмі цёпла прымаў публіка. Таму што, шчыра вам скажу, у Расійскай Федэрацыі даўно не бачылі спектаклі Вялікага тэатра Беларусі.

Ларыса ЦІМОШЫК
Фота даслана аўтарам

Антраша з капелюша

Лета ў Вялікім тэатры Беларусі абяцае быць па-сапраўднаму балетным. Пасля завяршэння харэаграфічнага фестывалю ў рэпертуарных запісках галоўнай балетнай сцэны засталіся яшчэ антраша, здольныя здзівіць патрабавальную айчынную публіку. Так, гастрольныя тыдні працягваюцца, і ўжо ў наступным месяцы следам за варонежскімі, ўфымскімі, пецярбургскімі, берлінскімі і пермскімі танцоўшчыкамі батманы і пліе на сталічных падмоўках прадэманструюць артысты чалябінскай і маскоўскай балетных труп. Пакуль не ўлегліся эмоцыі ад «Балетнага лета ў Вялікім», расказваем, што тэатр прапануе глядачам у ліпені...

імяны Леа Дэлліа, Цэзара Пуні, Рыкарда Дрыго, Пятра Альдэнбургскага. Першая пастаноўка «Карсара» ў Вялікім тэатры Беларусі адбылася яшчэ ў 1957 годзе, пасля чаго балет вяртаўся на беларускую сцэну двойчы. 5 і 6 ліпеня ў мінскай публіцы будзе магчымаць параўнаць папярэднія спектаклі з новым — у інтэрпрэтацыі народнага артыста Расіі Юрыя Кляўцова з Чалябінскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета імя М. Глінкі.

Балет «Карсар» паводле аднайменнай паэмы Байрана — з тых, што пакідаюць прастору для аўтарскага прачытання. З моманту нараджэння ў сярэдзіне XIX стагоддзя гэты прыгодніцкі твор прайшоў праз дзясяткі пастановак, і амаль кожны рэжысёр лічыў сваім абавязкам прынесці ў яго што-небудзь ад сябе. Гісторыя марскага разбойніка Конрада і яго каханай Мядоры пастаянна прырастала новымі сюжэтнымі лініямі, харэаграфічнымі нумарамі і музычнымі ўстаўкамі, а побач з імем кампазітара Адольфа Адана, аўтара арыгінальнай партытуры, паўсталі

Уральская труппа прывезла ў Мінск не толькі балет, але і знакамітую оперу Джузэпэ Вердзі

«Баль-маскарад», знаёмую сталічным тэатрамі, апроч іншага, па пастаноўцы народнага артыста Беларусі Сямёна Штэйна, якая на працягу трох дзесяцігоддзяў не сыходзіла з афішы Вялікага. Дарэчы, першую з вядомых музычных інсцэніровак байранаўскага «Карсара» — у фармаце оперы — прапанаваў менавіта Джузэпэ Вердзі, і зрабіў ён гэта за восем гадоў да з'яўлення партытуры Адольфа Адана. Зрэшты, поспеху спектакль не меў і сёння прызнаецца даследчыкамі няўдалым. Чаго не скажаш пра «Баль-маскарад» — вяршыню творчасці майстра! На чалябінскай сцэне пастаноўку «Баль-маскараду», якую 8—9 ліпеня змогуць убачыць і ў Мінску, ажыццявіў заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі Іркін Габітаў, пастаноўшчык Марыінскага тэатра.

Падпарадкоўваючыся музыцы Сяргея Пракоф'ева, лейтмаўтам балета «Папялушка», напісанага і пастаўленага паводле

казак Шарля Перо мастацкімі кіраўнікамі маскоўскага Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра класічнага балета народнымі артыстамі Расіі Наталлі Касаткінай і Уладзімірам Васілёвым, стала нецярплівае чаканне цуду, што, як мы ведаем, у імгненне зменіць жыццё галоўнай гераіні. Гісторыю аб бескарыслівай дачрыні, аб закаханых сэрцах, якія адшукалі адно аднаго насуперак усяму, пакажуць у Мінску 11 і 12 ліпеня.

Сюжэт камічнага балета «Копелія», таксама пастаўленага на тэатральнай студыі Наталлі Касаткінай і Уладзіміра Васілёва, заснаваны на наведзе Эрнста Амадэя Гофмана «Пясочны чалавек» і апавядае аб маладзёне, які закахаўся ў механічную ляльку. Паводле стваральнікаў найноўшага спектакля, гісторыя, увасобленая ў музыцы ў канцы XIX стагоддзя згаданым вышэй Леа Дэлліа, актуальная сёння як ніколі, бо ў нашы дні «штучныя эталоны прыгажосці так папу-

лярны ва ўсім свеце». У беларускай сталіцы паказы «апошняга французскага рамантычнага балета», як называюць яго даледчыкі, і па сумяшчальніцтве найвялікшай балетнай камедыі ў гісторыі тэатра адбудуцца 13 і 14 ліпеня.

Дзяржаўны акадэмічны тэатр класічнага балета з Масквы прызапасіў яшчэ адзін сюрпрыз для беларускага гледача — балет-меладраму «Дама з камеліямі» паводле аднайменнага рамана Аляксандра Дзюмы-сына, з якога вырасла знакамітая опера Джузэпэ Вердзі «Травіята». Уласна, у аснове маскоўскай пастаноўкі пладавітага творчага дуэта Наталлі Касаткінай і Уладзіміра Васілёва лягла апрацаваная Паўлам Сальніковым, заслужаным артыстам Расіі, і пазаўленая голасу «Травіята». Кранальная гісторыя каханя куртызанкі і прадстаўніка баможыны чакае гледачоў у Вялікім 15 і 16 ліпеня.

Каміла НАВІНКІНА

У адвечным коле жыцця

Назва часовай экспазіцыі, што нядаўна адкрылася ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа — «Кола(с) часу» — адначасова з’яўляецца і прыгожай гульнёй слоў, і трапна адлюстроўвае сутнасць светаадчування песняра айчынай літаратуры.

А да часу паэт ставіўся надзвычай паважліва, што выяўлялася ў ладзе яго жыцця і ў адносінах да тых рэчаў, якімі ён карыстаўся і ўпрыгожваў свой побыт. Акрамя таго, выстаўка задумвалася як даніна памяці песняру, яго ўніверсальнаму погляду на жыццё, як пашана яго захапленню: пэўны час Якуб Колас збіраў адрывныя календары. У мемарыяльнай установе захоўваецца яго калекцыя з 1946 да 1956 года — гэта той перыяд, калі паэт жыў у сталічным доме, што пазней стаў яго музеем.

сапраўдныя музейныя рарытэты, сагрэтыя рукамі паэта: не толькі на папярэтых носьбітах, але і на канцэлярыскіх прыладах можна бачыць надпісы між друкаваных радкоў. І ў той час, як календары паэт выкарыстоўваў як нататнікі, пісаў на іх зацемкі, рабіў пазнакі, нагадваў сабе пра неадкладныя справы, прыдумляў пажаданні сабе самому ці нават часу, то іншыя прадметы ён быццам зараджаў на поспех, ажыўляючы для добрых спраў. Так, надпіс на кардоннай скрыначцы з пёркамі для ручкі звернуты, здавалася б, да неадшулёнага прадмета, але ён набывае пэўную магію: «Каб добра пісаць!» — і калі выцягнеш са скрыначкі чарговае пёрка, у памяці імгненна праносіцца добрыя згадкі, звязаныя з мінулымі дасягненнямі...

Узіраючыся ў старадаўнія рэчы, не можаш пазбавіцца ад уражання, што час быў для Якуба Коласа жывой разумнай істотай, паэт з ім размаўляў і спрабаваў дамовіцца, прыспешваў ці... праганяў! Напрыклад, на пачатку аднаго з календароў напісаў: «Вітаю цябе, Новы 47 год!», а ў канцы 1951 года на апошнім лістку календара зварот ужо з іншай эмацыянальнай афарбоўкай: «Ідзі вон!» У фармулёўцы, звернутай, верагодна, да пачатку 1954 года (пазначана 31 XII 1953 г.): «Дарагі мой календар! Няхай наступны будзе ўдар» — на жаль, мы не ведаем, што канкрэтна пісьменнік меў на ўвазе, але агульны мажорны настрой выказвання дазваляе меркаваць, што з надыходам студзеня Якуб Колас звязваў надзею на перамены і дасягненні. «Дзень добры, Новы год!», — як з чалавекам, вітаўся літаратар з будучыняй...

Алена Жасткова падчас экскурсіі згадвала, што Колас заўжды чакаў новага года і асабліва вясны. Калі час навагоддзя быў пераходным перыядам паміж двума адрэзкамі на прамой жыцця альбо паміж віткамі на бясконцай жыццёвай спіралі адвечнага колазвароту, то вясна — жаданым часам аднаўлення, калі ўсё ў прыродзе працяглася. «Пасадзіў 3 бульбыны. Няхай неба гадуе іх. Ну, і зямля», — пазначана рукой паэта на адным з майскіх дзён 1949 года.

Чытаючы мілыя надпісы на адрывных лістках накішталі напаміну купіць цукерак да дня нараджэння сына, акунаешся ў звычайныя клопаты, аваяныя цяплом зносін з блізкімі і дарагімі людзьмі. Яны мелі месца ў жыцці народнага пісьменніка — і тут адчуваеш пэўную лучнасць:

Фота Яны Будовіч.

Кіёк Коласа. Фрагмент экспазіцыі.

родных і сяброў, менавіта з маленькіх дробязей і складаецца. Паўстае ў чымсьці падобны да ўсіх іншых чалавек: не манументальны, выяўлены ў помніках з бронзы ці каменю, а звычайны, са сваімі радасцямі і засмучэннямі.

Падарункі сяброў, сувеніры, прывезеныя з падарожжаў, — усё гэта служыла аздобамі, якімі паэт ўпрыгожваў свой побыт. Барометры (арыгінальныя рэчы, што належалі Коласу: адзін знаходзіўся ў спальні, другі — на працоўным стале) нагадваюць аматарам творчасці паэта пра яго паходжанне з сялян: як сапраўдны селянін, Колас заўжды сачыў за надвор’ем.

Пакінутыя паэтам нататкі гавораць і аб тым, што ён быў не толькі тэарэтыкам, але і практыкам. Так, прачытаўшы ў адным з часопісаў аб досведзе сумеснага засявання жыта і ячменю, які быў распаўсюджаны ў беларусаў у XVI стагоддзі, паспрабаваў зрабіць тое ж і на ўласнай сядзібе, а пра вынікі эксперымента напісаў у перыядычным выданні айчынай Акадэміі навук.

Штодзённасць паэта багата адлюстравана пад шклом музейных вітрын: шчоткі для вопраткі, шчыпчыкі, «правільны» шматфункцыянальны нож, якім, па словах Коласа, можна было выразаць кіёк, накрывыць тытуню, адкрыць хлеба і адкрыць корак. Пра тое, што Колас быў аматарам пакурыць, пакуль яму гэта не было забаронена ўрачамі, сведчыць і арыгінальная попельніца, зробленая яго рукамі. Жалезную падстаўку для прылады зрабіў яго шафёр.

Можна ўбачыць сярод экспанатаў выстаўкі і кіёк, выразаны паэтам з палкі, знойдзенай у лесе. Прадмет гэты таксама з’яўляецца сведчаннем зменлівасці чалавека ў часе (адразу згадваецца загадка-загадка: хто ходзіць спачатку на чатырох нагах, потым на двух, а ў канцы жыцця — на трох? Адказ філасофскі: дзіця, сталы чалавек і стары).

Зменлівасць і закальцаванасць у часе адлюстравана і на фотаздымках Коласа, якімі ўпрыгожана выстаўка: ад самага першага, датаванага 1901 годам, калі будучы літаратар вучыўся ў настаўніцкай семінары ў Нясвіжы, да аднаго з самых апошніх. Парадны партрэт і «хатні», аўтарам якога з’яўляецца малодшы сын пісьменніка Міхась, таксама выяўляюць

асобу песняра па-рознаму, з адбіткамі часу. Праілюстраваны здымкамі і год, калі Якуб Колас атрымаў статус народнага паэта — 1926-ты. Пранізлівыя вочы на маладым твары свецяцца розумам і разуменнем...

Сярод аўтараў мастацкіх работ з выявамі песняра — Марына Трус. Прыжыццёвы партрэт Коласа намалеваны з нагоды яго 60-годдзя Таццянай Жырмунскай. На твары змарнелага, стомленага,

Фота Яны Будовіч.

Інтэрактыўная частка экспазіцыі.

але не зламанага чалавека, адбіліся перажыванні вайны і падзей, бежанства, страг і выпрабаванняў. Адзін з апошніх мастацкіх партрэтаў — «Смутак і радасць мая» — належыць пэндзлю Георгія Паплаўскага і адносіцца да 2007 года. Ён раскрывае эмацыянальны свет Коласа бліжэй да завяршэння зямнога шляху — для кожнага ў свой час кола мусіць замкнуцца...

Акрамя ўсяго, выстаўка «Кола(с) часу» дае магчымасць адчуць атмосферу 1950-х гадоў, увіць, як выглядалі пакоі тагачасных жылых памяшканняў, ува што апраданыя людзі мінулага стагоддзя.

Інтэрактыўная частка выстаўкі, распрацаваная курагарам Аленай Жастковай, у жывой гульнявой форме дапамагае наведвальнікам, наведвальнікам лепш засвоіць асноўную інфармацыю, што датычыць галоўных вех на шляху жыцця народнага пісьменніка. Выкананая ў форме кола гадзінніка ці знакаў Задыяка, яна выклікае асабліва цікавасць і з’яўляецца адной з самых удалых музейных распрацовак.

Часовай экспазіцыя чакана наведвальнікаў.

Яна БУДОВІЧ

Фота з фойяў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа.

Старонка календара Якуба Коласа.

Дбайнае пражыванне — карыстанне дадзенымі гадзінамі, гадамі маладосці і сталасці — знайшло ўвасабленне і ў творах, нават тых, дзе, на першы погляд, няма нічога, акрамя хронічнага апісання падзей. Але пры ўважлівым прачытанні робіцца відавочным, што ўсе гэтыя падзеі размяшчаюцца менавіта ў часе, і за імі паўстае само жыццё, неспасціжнае ў сваёй велічы і велічынне ў штодзённасці: «Памятай: адзначана кожнаму чалавеку прайсці нейкі круг жыцця, і покі той круг не пройдзены, ніхто з яго не выйдзе», — думкі свае пісьменнік «уклаў у галаву» аднаго з герояў п’есы з сімвалічным прозвішчам Падарожны — «На дарозе жыцця». Вандроўнікам па часе Колас лічыў і сябе.

За кожнай драбязой, нязначным эпизодам паўстае шэраг асацыяцый. І ўсё гэта стварае фон для разумення насыпнасці эпох, што пераходзяць адна ў другую, іх зменлівасці і разам з тым няспешнасці і незваротнасці... Так, найперш прыцягваюць увагу наведвальніка шматлікія насценныя календары, якімі ўпрыгожана прастора між вітрын. Гэта муляжы, падрыхтаваныя адмыслова да выстаўкі, у некалькі разоў павялічаныя адрывныя лісткі. Задума належыць куратару праекта Алене Жастковай, вядучамаму навуковаму супрацоўніку навукова-асветніцкага аддзела ўстановы. Пад шклом вітрын —

Фота Яны Будовіч.

Фрагмент экспазіцыі.

падобнымі момантамі ў штодзённых справах поўніцца, пэўна, існаванне кожнага чалавека. І гэта важна памятаць і разумець, бо гісторыя асобы, няхай яна будзе сусветна вядомай альбо непрыкметнай для свету, за выключэннем

Песня, якую лічылі народнай

Не ведаю, ці то прыснілася некалі, ці то было пачута ад некага, але што гэта аказалася праўдай, пераканваўся не раз. А гаворка пра тое, што з гадамі даўно перажытае набывае тую самую першасную праўду і эмацыянальную афарбоўку, якая, можа, не заўважалася напачатку, але так выразна, так праўдзіва і балюча — так-так, і балюча нават гады, калі гаворка не пра сапраўды балючае, а пра самае прыемнае: можа, шкадаванне, што мінула, што не паўтараецца — яшчэ больш выпукла згадваецца сёння і паўстае ва ўсіх дэталях з усімі эмацыянальнымі нюансамі.

22 чэрвеня, у Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны, каторы раз пачуў па радыё мелодыю вядомай песні «Священная война». Гучалі словы «Вставай, страна огромная...», а мае эмоцыі імгненна перахапілі дыханне, нейкая невядома сіла выстрэліла ў куточкі вачэй шчымлівымі кропелькамі. Згадалася — не, не вайна, нарадзіўся праз тры гады пэраўды Вялікай Перамогі, а адзін момант з майго ўжо даволі прахытага жыцця.

Тады я быў студэнтам філфака Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля другога курса трэба было праходзіць фальклорную практыку, а я ўзяў да паехаў у складзе студэнцкага будаўнічага атрада «Неман» на цаліну — ва Уральскую вобласць Казахстана. Але ж практыка была абавязковай — патрабавалася адпаведны запіс у заліковай кніжцы. Наша выкладчыца згадзілася: прыездзе і запішае мне тое, што чулі ці чуеў ў сваіх мясцінах. У асноўным песні, а калі надарыцца, то і іншыя народныя жанры.

Вярнуўся з цаліны. Дазволілі колькі дзён пабыць дома. Паехаў у свае Баяры, куды мы перасяліся з хутара Язавец, што на Нясвіжчыне. А там вымушваў свой студэнцкі залік з мамы, якая сапраўды ведала шмат песень і так ахвотна спявала іх у самых розных абставінах, што ніхто і ўявіць сабе не мог Марыю з роду Мазаноў, а цяпер жонку Івана Бутэвіча і маю маму, маўклівай. Мая настойлівасць, бачыў, нават крыху стамляла яе. Бо тое, што ведала, ужо пераказала і пераспявала мне не раз, а я ўсё прыставаў. Мама старалася падтрымаць сына, які знароч скардзіўся, што калі не прывязе ў Мінск запісаць песень, то могуць выгнаць з універсітэта. Перабольшваў, вядома, ды і запісана было ўжо нямаля. А я ўсё настойваў.

І не заўважыў, што мама міжволі пачала выдаваць за народныя некаторыя вядомыя аўтарскія песні. Думала, колькі іх спявалі ўсе і не раз, то хіба ж не народныя? А хто іх там сапраўды напісаў, то адкуль жа ёй, простаі сялянцы з-пад Нясвіжа, якая свае першыя шаснаццаць гадоў працягла пад панскай Польшчай на зямлях

былой Заходняй Беларусі, было ведаць аўтарства. Ды і зусім не гэта цікавіла не толькі яе, але і ўсіх тых, хто ахвотна, умела, часам, здаралася, і не вельмі, але спяваў і спяваў. Гэта я цяпер пачынаю згадвацца: можа, тыя словы гэтакім чынам ачышчалі душу, гартавалі характар, цешылі надзею на лепшае, дадавалі нават фізічных сіл, каб справіцца і з той невыносна цяжкай працай у якасці батракоў на чужой ніве «за паллякамі», як расказвалі пра перажытае і пры мне, і зусім не лёгкім жывом альбо палощем дзялак на калгасным полі, што бачыў я ўжо на свае вочы.

І вось аднойчы вечарам пры газавай лямпе-сямёрцы мама бярэцца за прасніцу, каб і далей выцягваць з кудзелі тонкую, але моцную нітку. І, вядома ж, напявае, а то і спявае. І раптам заўважаю, што гучыць песня, якая не трапіла ў мой заліковы сшытак для філфака. Пытаюся, адкуль яна ў яе?

«Дак жа даўно спявалі ў нас. Яшчэ з вайны, — тлумачыць яна і дадае: — І тыя, хто ацалеў на ёй, таксама спявалі... А ў вайну пелі, бо чулі праз радыё...»

У каго быў той таемны дэтэктарны прыёмнік, які кожны чарговы дзень распачынаў ранішнім выкананнем гэтай песні, яна не сказала, а я не адважыўся перапытаць, каб не зблудзіла яе думка.

«Але баяліся, каб не пачулі немцы, — працягвае мама. — Бо не пра іх жа была песня. А пра нас. Сіл давала. Нават настроі падымала. Станавілася мацней на сэрцы. І пра тых нашых хутаран, што пайшлі на вайну, песня. І пра тых, хто хадзіў на чыгунку ў Савэрава паязды пад адкос пуская. Ведаю, што і яны ведалі гэтую песню, бо часта начавалі ў твайго дзеда Івана...»

Мая звычайна нешматслоўная мама распачодрылася на ўспаміны, працягвала крыху нафасна, што было для мяне дзіўным, а для яе нязвыклым — як правіла, яна хавала любыя свае эмоцыі, не хацела, можа, каб бачыў і чуў нехта старонні, а тут раптам разгаварылася.

Я не ведаў, прызнаюся, як паступіць: сказаць праўду? Назваць аўтараў песні? Але ж мама можа не пагадзіцца, а то, не дай Бог, і пакрыўдзіцца — як жа не народная, калі яе і раней спявалі ўсе разам. А калі спявае народ, то хіба песня не народная? І хіба не народ жыве тут, на дэкаватым ад цывілізацыйных абставін хутары? Яны ж усе разам рабілі ўсё: і працавалі, і адпачывалі, калі тое зрэдзьчыла надаралася, і спявалі, і на жыво са сваімі сярпамі хадзілі ўсе. Значыць, заўсёды былі разам. Жылі сваімі натуральнымі непадробнымі памкненнямі і адчуваннямі.

Песня дагучала. Прасніца не перапыняла сваіх заняткаў, мама не выпускала з рук верацана, якое няспынна і нястомна гуло-круцілася, намотваючы на сябе ўсё новыя прапушчаныя праз мамыны рукі віткі ніткі.

А я ўзяў свой «фальклорны» сшытак і запісаў пачутую з маміных вуснаў песню. Як народную, з адпаведным тлумачэннем. З яе не зусім кананічнымі словамі — мо дадуманымі самімі выканаўцамі з меркаваннем, што дастасоўваюць песню, як гэта бывала не толькі на нашым хутары, да сваёй мясціны, да сваіх абставін, да тутэйшай гаворкі...

Іван Іванавіч, Марыя Канстанцінаўна, Анатоль Іванавіч Бутэвічы, Анатоль Курбавец у в. Баяры Нясвіжскага раёна.

Шкадую, што не пакінуў пасля заліку на філфаку той сшытак сабе, каб сёння яшчэ раз зірнуць, якія песні спявала мая мама, што спявалі і чым жылі мае аднахутаране. І не толькі яны, але і ўсе тыя, хто лічыў палітую і сваім потам — і гэта праўдзівая праўда, мае землякі не раз да канца сваіх зямных дзён паўтаралі гэта — тую зямельку, на якой жылі, пеставалі сваіх дзетак, мазолілі рукі ад непасільнай працы. Але заўсёды і ўсюды спявалі. Таму і многія не народныя песні становіліся сапраўды народнымі. Іхнімі, сваімі. Часта балючымі, але заўсёды памятнымі. У тым ліку і «Священная война». Песня кампазітара Аляксандра Аляксандрава на словы Васіля Лебедзева-Кумача. Народная песня майёй мамы. І не толькі яе.

А пра маміну спеўнасць нагадваюць мне і сёння некалькі песень у яе выкананні, якія я запісаў ужо значна пазней, калі з'явіліся магнітафоны. Слухаю часта і часта міргаю — зганяю непатрэбную ў вачах слязу. Сляза прабівае і тады, калі па радыё чую «Священную войну», тую, якая падтрымлівала настроі і баявы дух не толькі ў байцоў на фронце, але і ў тых, хто мусіў выжываць пад немцам, каму моцна балела за лёс сваёй роднай зямелькі.

Анатоль БУТЭВІЧ
Фота даслана аўтарам

Дзе вясёлка каромыслам

Бацькоў, як і Радзіму, не выбіраюць. Мне пачасціла ў абодвух выпадках. Па-першае, маё дзяцінства і юнацтва прайшло ў самым прыгожым і самым цёплым для мяне куточку Беларусі — у невядомай вёсачцы Сінічына, што на Будакашалёўшчыне. Мая вёска патанае ў квеценні садоў і красак, у зелены таполяў, бяроз, ліп і клёнаў. Яе ахінае, нібы вясёлка сваім каромыслам, рачушка Іволька, якая ўпадае ў раку Уза, а тая далей — у Сож.

Па-другое, мае бацькі Мікалай Іванавіч і Анастасія Данілаўна Васілеўскія — сумленныя і працавітыя людзі, якія вырасілі нас, траіх дзяцей. Да таго ж яны былі і вельмі таленавітыя: бацька добра іграў на гармоніку, маці прыгожа спявала. Мая матуля нарадзілася ў суседняй вёсцы Хоўла, што за 10 кіламетраў ад Сінічына, а бацька — у сінічынскім пасёлку Букаляў, каля самага лесу.

Жыццё маіх бацькоў было не з лёгкіх, бо на іх долю выпала вайна і цяжкія пасляваенныя гады аднаўлення. Бацькі майёй матулі былі непісьменныя, таму вырашылі вывучыць дачку, у якой была вялікая цяга да ведаў. У 1953 годзе маці, Анастасія Данілаўна, заканчвае Гомельскі настаўніцкі інстытут імя Чкалава (сёння ўніверсітэт імя Ф. Скарыны). Па накіраванні трапіла ў Івольскую школу настаўніцай рускай мовы і літаратуры.

Бацька, Мікалай Іванавіч, на гэты час адслужыў у войску, там атрымаў вадацельскія правы, пабываў на заробках на Каўказе і працаваў у калгасе імя Калініна шафёрам. Ён — самы малодшы ў шматдзетнай сям'і, дзе было пяцёра сыноў і адна дачка. Але на момант знаёмства з нашай маці яго бацькі памерлі, таму дзяду ў бабаўля па бацькавым лініі мы не ведаем.

Маладая прыгожая настаўніца спадабалася статнаму гарманісту, першаму хлопцу на вёсцы, нашаму бацьку. У 1957 годзе яны пажаныліся. Першая нарадзілася я, дачка Людміла, потым сястра Валянціна і малодшы брат Мікалай.

Настаўніцай маці адпрацавала 35 гадоў. Яе вельмі любілі і паважалі і калегі па працы, і вучні. Ёй дасылалі

Мікалай Іванавіч і Анастасія Данілаўна Васілеўскія.

паштоўкі і лётчыкі, і ўрачы, і ваенныя, з ёй заўсёды віталіся палыводы, трактарысты і даяркі. Да ўсіх яна магла знайсці падыход, аказвала дапамогу, кожнаму давала параду.

Бацька быў паважаны і неабходны чалавек у калгасе. Доўгі час ён працаваў загадчыкам аўтамабільнага гаража, таму амаль усе машыны, якія набываў калгас, ён дастаўляў асабіста. Нават першую легкавую машыну «Волга» ў калгас атрымаў і даставіў мой бацька. Уявіце, якая гэта была радаць у тыя далекія 1960-я гады для калгаснікаў! А яшчэ большай яна была для нас, дзяцей. Бацька часта прывязджаў на «Волзе» абедаць, а потым, калі ехаў на працу, то садзіў у машыну нас, дзяцей, сваіх і суседскіх. Збіралася нас як кількі ў бляшанцы, сядзелі, затаіўшы дыханне. Бацька правозіў на машыне з паўкіламетра і высаджваў, а мы, радасныя, беглі дадому. Гэтае пачуццё, ад якога шчымела ў грудзях, я памятаю і цяпер.

А яшчэ памятаю, як усе дружна жылі на нашай вуліцы. І якія вечоркі рабілі мае бацькі з суседзямі. А прычыны былі розныя: то разам вывозілі гной з хлява на агарод (а гэта справа вельмі цяжкая), то бульбу

саджалі, то кабанчыка смалілі. А пасля частаваліся і спявалі. І заўсёды ў цэнтры ўвагі — мае бацькі, бо гармонік быў і застаецца душой народа. Бацька быў гарманіст-самавука, але як ён любіў свой гармонік! За ўсё жыццё ў яго было іх, мабыць, тры. Апошні падаравалі вадацелі аўтагаража, які ішоў на пенсію. Сёння гэты гармонік знаходзіцца ў музеі Івольскага цэнтра фальклору. Памятаю, бацька кожны дзень, няхай нават па паўгадзіны, але іграў на гармоніку, трэніраваўся, каб пальцы не адвыклі. А затым на вяхорках ці на бяседках акампаніраваў, а ўсе спявалі, ды так, што замірала сэрца. Мы, дзеці (а прыходзілі да нас і суседскія), у той час сядзелі на печы, куды нам маці падавала прысмакі, і з цікавасцю назіралі за гэтым тэатралізаваным прадстаўленнем, бо, акрамя песень, былі і прыпеўкі, і танцы, і цікавыя распевы з жыцця. І так было ўсім добра і весела! Шчасцем поўнілася хага! Божая ласка выразна адчулася ў нашых душах! Няўжо можна на гэта забыцца?

Пачуццё гонару за сваіх бацькоў я нясу праз усё жыццё. І калі ўжо ёсць якія таленты ў нас, іх дзяцей, то гэта, безумоўна, ад іх, нашых мамы і таты.

Мой сповед не быў бы поўны, калі б не ўспомніла сваю бабулю Ефрасінію Міхайлаўну, а для нас — бабу Прасю, якая дапамагала бацькам нас гадаваць. Якая яна мудрая была жанчына, разважлівая! Нас вельмі любіла, шкадавала. Бабуля наша нават не ўмела чытаць, але памяць была выдатная, таму ведала шмат песень, казак, умела прасці, ткаць. Да гэтага часу берагу яе ручнікі і поспідкі які рэліквіі. Вельмі любіла наша бабуля кветкі флоксаў, настурцыі, календулы, разам з ёй мы іх садзілі ў палісадніку. Гэтая любоў да кветак перадалася і мне, асабліва да флоксаў, якіх у мяне вельмі шмат.

Даўно ўжо адышла ў нябыт бабуля. Яшчэ не старым, у 66 гадоў, памёр бацька. Пяты год, як няма з намі маці. Ды я і сама ўжо стала бабуляй. Але вось тая спадчына, што заклалася ў душы з дзяцінства, жыве і па гэты дзень.

Людміла СТАХАВЕЦ
Фота даслана аўтарам

Кветка з літпалетка

«Гатоў гаіць чужыя раны...»

Несамавітая раслінка ўздоўж дарогі, зарасці якой расквашуць па пустках усёй Беларусі. Лісткі яе з'яўляюцца багатай крыніцай мінералаў, вітамінаў, карысных для чалавека рэчываў. Спідарожнік дарог і падарожнікаў, якія па іх ідуць. Гэта трыпутнік. У пункціры Алеся Разанава якраз пра адно з месцаў жыхарства гэтай травы:

асмеліўся б змясціць іх у прозе альбо верхам. Хаця, калі разглядаць сэнсавы значэнне, то гэтыя лексічныя адзіны безэквівалентныя: на рускую мову перакладаецца дзума словамі «этой дорогой» альбо «той дорогой». Словы — адно з шматлікіх сведчанняў багацця і раскошы нашай мовы.

Да вобраза расліны звяртаўся і Васіль Вітка (1911—1996) у вершы «Трыпутнік» (1946):

*Галоўнае — не выстаўляцца!..
Між шпал
разлапушыў трыпутнік.*

Адметны, што назвы канкрэтных раслін рэдка сустракаюцца ў паэзіі А. Разанава. За выключэннем хіба яго пункціраў, дзе кветкі, дрэвы і травы часта гасці. А вось і яшчэ раз герой сённяшняй рубрыкі:

*Сцежка плыве.
«Сюдою
хадзі!» — трыпутнік
абпал выслаў сляды.*

Гэты твор цікавы яшчэ і з таго гледзішча, што аўтар ужыў слова «сюдою» — у класічных слоўніках літаратурнай беларускай мовы яно адсутнічае, і таму большасць рэдактараў, мабыць, яго выкрасліла б з аўтарскіх рукапісаў. Хаця ў гутарковай мове сустракаецца. Падае яго ў слоўніку хіба Фёдар Піскуноў (1950—2013), лексікограф і мовазнавец, заўзяты збірльнік і калекцыянер слоў: «сюдой-сюдою, сюдэй-сюдэю», а таксама «тудой-тудой, тудэй-тудэю». Словы гэтыя пазначаны зорчакчай, што азначае спрэчнасць, неўнарманаванасць. Не кожны аўтар

*Уздоўж дарожных каляін,
Уздоўж абходжаных сцяжын
Яго заўважыць
Кожны
Падарожны.*

*Яго нямаля топчя ног —
І босых, і абутых.
Другі б ужо змарнеў, знямог
У крыўдах і пакутах.
А ён расце, трыпутнік,
А ён цвіце, пакутнік.*

*Я думаў, можа быць, людзьмі
Ёе гэтак пакараны,
А людзі раіць — прыкладзі
Яго лісток да раны:
Суніме боль трыпутнік,
Усё выцягне, пакутнік.*

*З дзіцячых год запомніў я
Шырокі ліст прыкметны
І добра тваё імя,
Мой дружа запаветны,
Зялёны мой пакутнік,
Трывалы мой трыпутнік!*

Гаючая расліна ў творы ажывае, набывае найлепшыя рысы чалавека: здольнасць да спачування, умёнае гаіць раны, сунімаць боль.

Адметны, гуманістычны вобраз расліны і ў паэме Кастуся Кірэнкі (1918—1988) «Трыпутнік» (пабачыла свет у 2 томе трохтомнага Збору твораў, куды змешчаны вершы і паэмы, напісаныя ў 1962—1981 гадах. Том 2 пабачыў свет у 1987 годзе ў «Мастацкай літаратуры»).

Лірычны герой паэмы ў пэўны момант сярод агульнай веселасці і радасці, быццам на чужым свяце жыцця, раптоўна адчуў сябе надзвычай самотным. Вострая душэўная пакута і глыбокі жаль да сябе працялі ўсю яго істоту:

*...Я ж адчуваў з пякотным болем,
Што я адзін, адзін, адзін...
О, верце, верце, людзі, гэта...
О, верце, гэта горш труны!.. —
Глядзец у ласку, ў радасці лета,
А чуць стуль холад ледзяны...*

І тут на дапамогу самотніку прыйшло выпадковае дзіця, якое, быццам боскі анёл, падбегла да яго і ўклала ў далонь лісток травы. Расліна стала для героя нігачкай Арыядны, адпраўным пунктам для падарожжа ўнутр сябе і ў глыбіні памяці: пайшоўшы па дарозе асацыяцый, лірычны герой здолеў ачысціцца ад наноснага шалупіння штодзённасці і выйсці да гаючых жыццядайных крыніц святла, далучыўшыся да спрадвечнай сілы зямлі, бацькоўскага кута, Айчыны:

*Лісточак той...
То быў трыпутнік...
Жыхар вясковых каляін.
І сябар верны
і пакутнік
Шляхоў імаглюдных і сцяжын.
Заўжы ён змяты і стапаны...*

*Але і скрыўджаны, —
заўжыў
Гатоў гаіць чужыя раны,
Сцішаць агонь чужой бяды.*

У нас шырока распаўсюджаны некалькі відаў трыпутніка: *Plantago major L.*, *Plantago media L.*, *Plantago lanceolata L.*, *Plantago indica L.* — вялікі, сярэдні, ланцэтны і індыйскі (альбо пясчаны). Цвіце трыпутнік з другой паловы чэрвеня да верасня. У медыцыне ўжываюцца лісты трыпутніка ўсіх відаў, акрамя індыйскага. З іх робяць настоі, экстракты, адвары, карысныя пры бронхітах, сухотах, коліках, хваробах страўніка, энтэрытах і энтэракалітах. У народнай медыцыне найчасцей робяць адвар усёй расліны вялікага і сярэдняга трыпутніка і п'юць пры страўніковых захворваннях, унутраных ранах, хваробе нырак, сэрца, павышаным ціску, зубным болі; свежыя лісты прыкладаюць да ран, нарываў, фурункулаў, да рожыстых месцаў. Ужываюць сродкі з трыпутніку і як адхарквальнае.

Мае прымяненне і індыйскі трыпутнік. Самая карысная частка гэтай расліны — яе насенне.

Таша ШПАКОЎСКАЯ, фота аўтара

зваротная сувязь

«Памоўкі» пра жыццё

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухаць літаратурна-мастацкія і пазнавальныя праекты. Пачуць вершы беларускіх аўтараў у праекце «Адным штырхом» можна тройчы на дзень. Праграма «Радыёсерыял» гучыць раніцай і вечарам з панядзелка да пятніцы.

Праграма «Літаратурная анталогія» гэтым разам прапануе старонкі апавядання Янкі Сіпакова «Клопат». У «Радыёбібліятэцы» двойчы на дзень слухайце твор Джорджа Байрана «Дон Жуан» (пераклад не беларускую мову Уладзіміра Скарыніна). Суботнім вечарам выходзіць перадача «Літаратурныя гісторыі», дзе гучаць апавяданні айчынных і замежных аўтараў.

У праекце «Прачулым радком» — вершы Міколы Кусянкова.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» (пачатак эфіру ў 21.30) у выданні складуць дзве часткі спектакля «Воўчая зграя» паводле апавесці Васіля Быкава.

Юным прыхільнікам мастацкага вясчання канал «Культура» прапануе з панядзелка да пятніцы чытанні ў межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кем-

лівія». Гэтымі днямі выходзіць твор Алега Грушэцкага «Рыцар Янка і каралеўна Мілана». У выхадныя ў перадачы «Дзіцячы радыётэатр» выйдучы інсцэніраваная казка Змітрака Вядулі «Сярэбраная табакерка», паэтычны спектакль «Хай часцей смяюцца дзеці» паводле вершаў Эдзі Агняцэв, а таксама інсцэніраваная пастаноўка «Зеланушка і Кракатушка» паводле вершаванай казкі Міхася Машары. Штогвечар у 21.00 «Вачэрняя казка» для маленчкіх.

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам свежага нумара штотыднёвіка «ЛіМ». У нядзелю радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» пісьменніка, публіцыста Навума Гальпуровіча прапануе сустрэчу з паэтам Уладзімірам Мазго. Новы выпуск праекта «Літаратура на радыё» прагучыць у чацвер.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

2 ліпеня — 75-годдзе святкуе Вячаслаў Валынец (1948), беларускі графік, жывапісец.

3 ліпеня — 105 гадоў з дня нараджэння Рыгора Бярозкіна (1918—1981), беларускага крытыка.

3 ліпеня — 75-годдзе адзначае Анатоль Аўруцін (1948), беларускі паэт, крытык, перакладчык.

5 ліпеня — 85-годдзе святкуе Надзея Бранавец (1938), беларускі жывапісец, графік.

5 ліпеня — 85 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Машкова (1938—2000), беларускага празаіка.

5 ліпеня — 75-годдзе адзначае Уладзімір Тарашкевіч (1948), беларускі

валтарніст, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь.

5 ліпеня — 100 гадоў з дня нараджэння Валянціна Панамарова (1923—2006), беларускага празаіка, нарысіста.

Каляндар падрыхтаваны
БДАМЛМ

Саюз пісьменнікаў Беларусі Сі Гомельскае абласное аддзяленне СПБ смуткуюць з прычыны смерці выдамога беларускага паэта Ізяслава Рыгоравіча КАТЛЯРОВА і выказваюць спачуванне яго жонцы, паэтэсе Софіі Мікалаеўне Шах, усім родным і блізкім.

Мінскае гарадское аддзяленне
Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

1 ліпеня — на паэтычную імпрэзу «Мірная, моцная, суверэнная» з удзелам членаў сталічнага аддзялення СПБ, якая абдудзецца каля Ратушы (пл. Свабоды). Пачатак у 13.00.

4 ліпеня — у літаратурны клуб «Азарэнне» пры публічнай бібліятэцы № 5 (вул. Казлова, 2) на творчае мерапрыемства «Літаратурны партрэт». Пачатак у 16.30.

5 ліпеня — у вялікую залу Дома літаратара на юбілейны творчы вечар паэта Анатоля Аўруціна. Пачатак у 17.00.

6 ліпеня — у публічную бібліятэку № 1 (вул. Маскоўская, 1) на творчае сустрэчу з пісьменніцай Інай Фраловай. Пачатак у 10.30.

Выходзіць з 1932 года

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсук

Віктар Гардзей
Уладзімір Ніламедаў
Вольга Дадзіямава
Алесь Марціновіч

Вячаслаў Нікіфарав
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для крэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзелы крытыкі і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень
у пятніцу.

Падпісаньня індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальныя льготы
для наставнікаў;
63852 — ведамасы;
63880 — ведамасы льготы.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выдадзенае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісанні ў друку
29.06.2023 у 11.00
Ум. друку арж. 3,72
Наклад — 696

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 1340
D 1 23 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 23 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядае (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэдакуюцца.
Гэтыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацыі.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія
прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці
з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

